

J 2001-ben alapította Böszörményi Zoltán Irodalmi Jelen

A Nyugati Jelen irodalmi melléklete. Megjelenik havonta — II. évfolyam 11. szám 2002. szeptember

Szerkeszti: HUDY ÁRPÁD — München <http://ij.nyugatijelen.com>
Munkatársak: Irházi János — Arad, ij@nyugatijelen.com
Karácsonyi Zsolt — Kolozsvár *Anyagaink utánközlése csak a forrás megjelölésével*

Tisztelt és nagyra becsült megjelentek, Debrecen város küldöttei, kik helyettem és nevemben megtették ezt a hosszú utat, s tenyereik ölében viszik láthatatlanul meghatót hálám és lámpalázás zavaromat, mert mindazt, ami ezekben az órákban itt lefolyik, ugyan mivel érdemeltem ki!

Őnök tudják a legjobban, én magam semmivel s a család, amely egykor innen vette eredetét, nem volt dicsekvő fajta, ha tett valamit e tájegységért, tudta, hogy Isten látta, emberek átéltek, nincs azon tárgyalni való semmi.

Egy bizonyos, hogy Ágya neve azonnal szóincsembbe került, mihelyt megismerkedtem családi nevémmel, elhangzott a helynév, rögzült, kísért e sok évtizeden át.

Apám járt Ágyán, okmányokat keresve bejárta a megye paplakjait, ő közvetítette némi földrajzi ismereteket a tájról, s nagyon szemléletesen gyermeke elé festette a lombokat az akkor éppen hólétől megdagadt folyócska partjain, saját apja rég eltűnt lábnyomaiba lépett a házak között is. Nagypapám, az akkori békés-bánati református

Levél Ágyára

egyházmegye esperese szórványreformátusok lelki eligazítására érkezett maga is úgy, hogy tudta, az ősi rögök nagy történetet takarnak, s a családtagok emlékezetében az erdélyi fejedelmi udvarig száll az igaz mondó legenda. Első Rákóczi György prédikátorai mindegyikének előnév adásával igazolta vissza, hogy külföldi teológiákon szerzett ismereteiket haza hozták népünk fiaj közzé. Ki honnan eredt, kapta kísértő nevét, így a szó, hogy „Ágyai”, Erdély tündérkertjével együtt került egy hajdani kisgyerek tudatáig, aki számára nagypapja amúgy is mitológiai jelenség volt, a falukutató közéleti személyiség, aki mint drágaköveket gyűjtő körébe és írja össze megtalált hitebeli testvéreit, szószeren vagy várúton, a fővárosban vagy kihallgatáson a királynál, bárhol, mindig állandó tudatában azoknak, akiket képvisel. Így az Ágyaiaknak elsősorban, hisz hozzá még legközelebb a legenda igaz, a családi emlék, amelyben

arcunk jellegzetes vonásait még a származásánál is ősbibb magyarázatot rögzítette, a kunok, tatárok itt hagytak szemrések, arc- és homlokforma.

Unokája beszél most Önökhöz helyette és minden elődje helyett, aki tudja, nem hogy díszpolgárnak, polgárnak lenni is nagy kapcsolatot, majdnem több mint a rokon, s mikor megköszönöm bizalmukat, féltém sugárzó szeretetüket, a rendkívüli megbecsülését, ami e kitüntetés révén ért.

Most már Ágya miatt is kérem az Istent, adjon valamelyes időt ahhoz, mikor elébe léphetek, mert hogy törleszthetem e mai nap, ez óra gyönyörű elkötelezettségének adósságát, ha nem az ő segítségével.

Ami urunk őrizze Ágyát és a vidéket, amelyen családom tagjai járni és a testvéreket megismerni tanultak: nagypapám egyik fiát az egyházmegye egyik német nyelvű evangélikus, másikat szlovák nyelvű szintén evangélikus lelkész há-

zában neveltette, maga apám élete hat évet a román lelképásztor gyerekei között sírta-nevette át, miközben a Körös-parti parókian szlovák, német és román kisfiúk verekedtek-játszottak és tanulták a mi nyelvünket tizenhárom gyerekes, szelíd nagypapám oldalán.

Isten egyben és egynek teremtette a földet és szent kezéből béke szállt. Adjon erőt nekünk minden nehézség átvételésére az Ő áldásszóró keze, Ő őrizzen mindannyiunkat, mint valaha a vidék-járó Szabó János, aki hitünk elemeit és szép szavaink bányakincse tárát tárta fel és őrizte.

Ebben a percben úgy érzem, azért engedte életem fonalát ennyire hosszúra nyúlni, hogy ha a távolban is, de megérezzem Ágya szíve dobbanását és ezt a semmi máshoz nem hasonlító születésnapot.

SZABÓ MAGDA
Összeállításunk folytatása
a 2. oldalon

Szabó Magda köszöntése

Szabó Magda Debrecenben született 1917. október 5-én, apai ágon erdélyi származású, az Arad megyei Ágya község vallja magáénak a neves írónőt. Olyannyira, hogy az 1997-ben másodjára megrendezett Erdőháti napokon, amelynek a Köröskisjenő melletti település volt a centruma, a 80 éves Szabó Magdát a község díszpolgárává avatták. A kortárs magyar irodalom nagyszónya nem tudott elmenni az ünnepségre, Budapestről küldött üzenetét a civis város delegációja tolmácsolta az Ágyaiaknak és az augusztus 5-én ott tartózkodó közeli s távoli vendégeknek. Akkori levelét abból az alkalomból közöljük, hogy az írónőt nemrég Simonyi-díjjal tüntették ki.

Lászlóffy Csaba

Apokrif szemelvények

1.

Mi az, ami a könnycsepp holdudvarán úszkál? Leomló templomtorony tompán elvegyülő törmeléke a közönyös talajvízzel. Titkos szeretők árnyképe. Hiú szerepjátszás, hisztéria, hogy másnak lássanak. Vagy az elérhetetlen, amit ha álmodban meg akarnál kaparintani, menten lebénulsz. Talán az, amit elkövettek ellened. Vagy te magad mulasztottál el megüzenni valamit, és azóta úgy nézel a semmibe, mint egy soha fel nem szálló léghajó után...

Ami ott úszkál

az elidegenedett könnycsepp holdudvarán.

2.

Mindig a tengerpartra vágtyál. Mikor még könnyen megtehetjük! Anyám konflisban kocogtatja végig a körsétányon özvegyességét és kicsi unokáját, s a legnagyobb kánikulában is mintha megborzongana, belülről. Hóguta, vagy mi ez?

Elvonult az apály, a kigyúlni készülő magasban megszenesedett szárnyú gólyák lebegnek és a sötét fenyveseken áthatoló iszapcsillóságban egy egész margaréta-rét világit, mint kiálló kagylótörmelék.

Ki hitte volna, hogy minél távolabb esik tőlünk a tenger, annál közelebb úszik felénk a múlt. Vagy minden csak elképzelés? Az emlékek is?

3.

Az üresfejű bolondok, a zsúfolt teraszok, a nyesett bokrok, a színes szökőkutak! Az egész becsavarodott civilizációnak egy korszerűbb Istent kellene kitalálni; mert kiderült, hogy a büntetésnek is „ára” van, s a bűn következménye nem a kárhozat, még csak a katarzis sem, egyedül a pénzzavar.

Meg kell tanulnod

együtt élni a kor diktálta szerepekkel.

Fiú. Apa. Hős. Legyőzött. Tanú...

Egyikre sincs megváltás, már tudod.

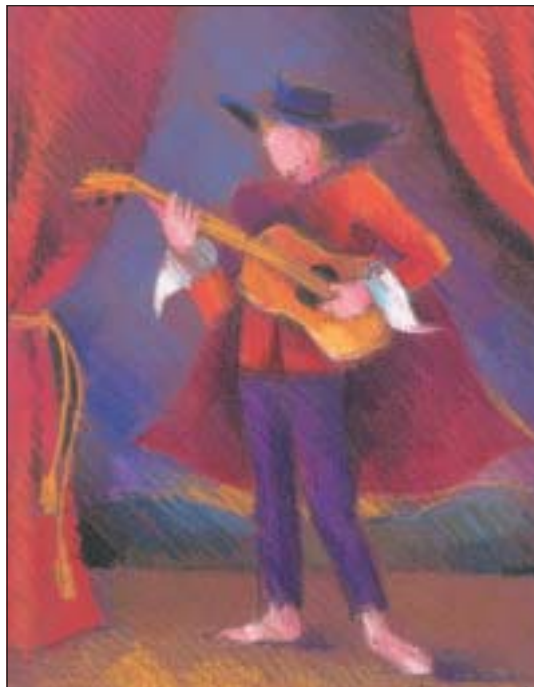
Móré-Sághi Annamária

A sokoldalú képzőművész Aradon született 1948-ban, és 1972-ben elvégezte a kolozsvári Ion Andreescu Képző- és Iparművészeti Főiskola textil szakát, Bene József osztályában. Ezt követően ipari textiltervezőként dolgozott szülővárosában, és első egyéni kiállítása (gyermekimprimé-tervek) 1979-ben az aradi sajtóklubban volt. Három évvel később az Alfa Galériában mutatja be a nagyközönségnek faliszőnyegeit és rajzait.

Számátalan csoportos és országos kiállításra hívják meg Prágától Heidelbergig át egészen az angliai Stevenagebe. Sokoldalúságát bizonyítja, hogy ezeken a kiállításokon a faliszőnyegeken, rajzokon, festményeken kívül a nagyközönség krétarajzait, rajzait, grafikáit, mini-tájképeit, akvarelljeit is megcsodálhatta. Színházbeli jártasságát bizonyítandó, remek díszleteket készített az Aradi Magyar Színház számára, amelyek emelték az előadások színvonalát.

Munkái megtalálhatók különböző magángyűjteményekben Magyarországon, Svájcban, Olaszországban, Kanadában és az Egyesült Államokban.

Mostani lapszámunkat Móré-Sághi Annamária néhány munkájával illusztráltuk.

Az augusztusi lapszámunkban a költészet globalizációjáról, lokalizációjáról közölt vitaindító írás hatására most Eszteró István, Góg János, Góg Laura és Ruja Ildikó ossza meg önökkel gondolatait.

Nem félünk a farkastól

avagy néhány szó a globalizációról

Globalizáció és lokalizáció viszonya korántsem kizárólag a huszadik századi irodalmat foglalkoztató kérdéskör. Konkrét és általános, egyedi és tipikus, személyes és egyetemes emberi olyan kategóriák, amelyek azóta jellemzik az irodalmat, amióta ez a művészet létezik. Ha már nemcsak a tollforgatók és az irodalom elméletével foglalkozó szakemberek, hanem a tájékozottabb, beavatott olvasók is tisztában vannak azzal, hogy az autentikus, azaz esztétikai értékekkel bíró irodalmi mű úgy hoz létre egy saját,

külön öntörvényű világot, hogy közben általános igazságokat közvetít az emberről és a való világról.

Az irodalom eszköze a szó, a nyelv, amely végtelen lehetőségeket nyit meg a művész előtt, ám ugyanakkor korlátokat is szab neki, hiszen az anyanyelv eleve egy szűkebb embercsoport, azaz a nemzet gondolkodásmódját, világlátását, kultúráját közvetíti hozzá, ennek hordozójává és – művésztől lévén szó – továbbfejlesztőjévé gyúrja őt akkor is, ha bizonyos korok

művészei ennek nincsenek tudatában, vagy eltekinteni igyekeznek tőle. Ha egy író, költő partikulárisan túllépni igyekezve le is mond azokról az eszmékről, amelyek saját korában szűkebb pátriájában aktuálisak vagy nagyobb érdeklődésre tarthatnak számot, mint egyebütt a világban, elkerülheti ugyan a *nemzeti* címkét, de nemzetétől kapott örökségétől szabadulni csak akkor fog, ha nyelvet cserél.

Folytatása a 6. oldalon
RUJA ILDIKÓ

Szabó Magda Simonyi-díja

Egy körösközi Ágyai

„Az Ágyai Szabóknak és Jablonczayaknak az ága, amelynek egysülésétől én születtem egyaránt Arad megyéből származott...”, írja a Régimódi történet szerzője. A történelmi Körösköz jó része Arad megyében található. Pontosabban a Fehér- és a Fekete-Körös között elterülő Kis-Körösköz, a téglány alakú Erdőhához tartozik. Falvai, az erőszakos átszervezések során tapasztalták meg egymásra utaltságuk tényét. Régen, a török s a tatár, mostanság egykézés, előregedés, elvándorlás s a kilátástalan gazdasági helyzet tizedeli a lakosságot.

Kemény küzdelem a megmaradásért.

Ilyen értelemben példa értékű a körösközi értelmiségiek helytállása, szerepvállalása, a hagyományok őrzése és gyarapítása, a kulturális örökség aktiválása. Civil kezdeményezés eredménye a Körösmente Irodalmi Kör, a Zerindi Képtár, az Olosz Lajos- emlékház, a kialakítandó Simonyi-emlékhely. Külön tanulmány tárgyát képezi Szabó Magda (Ágyai Szabó Mária Magdolna) és az Ágyai Ágyai Szabók kapcsolattartása (Ágyai levél/ek/, diszpolgári oklevél, Simonyi-díj). Szabó Magda tudatosan vállalja „ágyai”-ságát, mint ahogy Olosz Lajos tette (Köszönet az Ágyai erdőnek) és Vida Gábor teszi (Nagyapámnak volt egy lova).

Régimódi ragaszkodik gyökereihez (Régimódi történet, Koncentrikus körök), önzetlenül missziós feladatként ápolja kapcsolatait egy olyan kisközösséggel, mint Ágya. Bekapcsolván Ágyát a nemzet vérkeringésébe.

Hasonló megfontolások alapján érkeztetett a segítség (1.000.000 Ft) Simonyifalvára, egyrészt Gyuláról, a költő Simonyi Imre révén, másrészt Debrecenből, „a legvitézesebb huszár” iránti tiszteletből.

Az író és a Simonyiak

Simon, Simonyi, Simontornya, Simonyifalva.

A névadó, báró barbácsi és vitézvári Simonyi József, Jókai Mór jóvoltából, a legvitézesebb huszár, visszhangos csatái után, évekig Debrecen békés polgára, társadalmi életének meghatározó alakja. A sors fintora, hogy a csaták hőse, a legyőzhetetlen őbester, rabként halt meg az aradi várörtömbben, ahova később a szabadságharcos tábornokokat zárták.

Először, vadászati birtokán egy kúnhalomba temették el.

Szabó Magda, mint akármelyik debreceni gyermek, a szülői házban hallott először Simonyi őbesteréről. Felöltöztént többször is aktív résztvevője és mecénása a Simonyi Napoknak.

A lázadó költő, Simonyi Imre (szül. Szmola-Annabring), a magyar ci-toyen, az örök ellenzéki azzal, hogy felvette nevét, felvállalta az őbester

szabadságharcos indulatait, a szülőföld szeretetét. Tény, hogy a katonaszökevény költőt az irodalomkedvelő debreceni, Juhász hadbíró felmentette a hazaárulás vádjai alól. A per koronatanúja egy magas rangú magyar felderítő aki igazolta, hogy vitéz Szmola Imre fia illegálisan, szolgálati érdekből lépte át a román-magyar államhatárt a Dénes-major térségében. És még lágerbüntetése előtt járt Olosz Lajosnál, Kisjenőn, aki a temesvári Déli Hírlap főszerkesztőjeként állást ajánl a költőtársnak. Az utolsó magyar világháborús ellentámadás (Hegyalja-Borosjenő) idején, a háborús zűrzavar közepette elment Simonyifalvára, nagyanyja temetésére. Ecce, Imre.

Az ilyen, lassan már folklorizálódó történeteknek se szeri se száma. Lejegyzésük nem egy emberre szabott feladat. Meg, persze, az se, hogy Simonyifalván egy asztalhoz üljenek a költőpártiak s az őbesterpártiak. Innen a társaság kompromisszumos neve. „Simonyi”. Ahogy, a költő gyulai sírján olvasható, meg ajándékkötetében (Simonyi, egy Ágyainak).

A Régimódi történet első kiadását ajánlotta, ekképpen. Mondván, ahogy így elnéztek, el is olvasod. Igaz, ember jóslata beteljesedik, halottam anyai nagyanyámtól. Beteljesedett.

Szabó Magda idén ünnepli születésének 85. évfordulóját.

Debrecenben született, 1917. október 5-én. A reformátusok keresztelési anyakönyvébe Mária Magdolnaként jegyezték be. Régimódi történet című regényének színpadi változatát nemrég mutatta be a nagyváradi Szigligeti-társulat. Nem véletlen, hogy Emődy Dániel, a debreceni IV. Simonyi Napok (2002. június 2-9.) főszerzője azonnal leszerződte az előadást. Körösközi tisztelőinek egy csoportja ott volt a bemutatón.

A szerző éppen betegeskedett, ezért a díjkiosztásra Debrecenben került sor, a Simonyi Napok záróakordjaként, a váradiai Kovács Levente rendezte, varázslatosan szép vendégjátéka után. Jelezvén az Ágyát is magába foglaló Körösköz elismerését életművéért, népszolgálatáért.

A Böszörményi Zoltán alapította díjat dr. Hevesi József, a Simonyi-társaság elnöke adta át Szabó Magdának. A díj egyetemes emberi értékek alkotását, megőrzését és a szülőföld szolgálatát jutalmazza.

Jeles személyiségekből álló díjbizottság két évenként ítéli oda. Talán, ezért is népes küldöttség utazott Debrecenbe. Meghívót kapott a fennmaradásáért küzdő erdőhegyi Bokréta táncgyűttes, a közismert nagyzerindi Rozmaring dalszóport Fazekas József ill. Fazekas Irén vezetésével, a simonyifalvi Leveles táncgyűttes, Szívós Imre irányításával. A csapatot elkísérte Haász Tibor, Simonyifalva (Tózmiske) polgármestere, Szakács Zoltán vadász református lelkész, és Ágya képviselőjében Erdős Beáta, a tehetséges festőnővendék. A reprezentatív körösközi küldöttség vezetésére Tőkés László püspököt kérték fel, úgy is, mint a rendezvény fővédnökét. Debrecen lelkesen, hálással ünnepelt.

HEVESI MÓNÁR JÓZSEF

A fényt nem lehet megvilágítani

(Háttérbeszélgetés Kovács Levente rendezővel)

– A Régimódi történet című Szabó-darab megrendezése egy feladat csupán, vagy inkább megfélemlés egy kihívásra, vívódásaid-ra, gondolatainak kimondására?

– Szabó Magda darabját felkérésre vállaltam, de örömmel tettem, mert a XX. század egyik legjelentősebb művét, a magyar irodalom kiemelkedő alkotóját hozhattam ezáltal közelebb az erdélyi közönséghez, s ugyanakkor élő, izgalmas színház teremtésére nyílt lehetőség.

– Szabó Magda az egyik legnépszerűbb és a legtöbbet fordított magyar író, Ágyához való őszinte ragaszkodásának akkor is hangot adott amikor a kisköztség díszpolgárává avatták. A rendező figyel ezekre a kötődésekre?

– Rendezőként nem mondatok színpadra állítása foglalkoztat. A

szervezők világát én magamon át-szűrve próbálom megközelíteni. Nem tudom, hol van Ágya, s hogy néz ki. Ennél sokkal fontosabb az a mindenhol érvényes világgép, amely a mű nyomán színpadra fogalmazható, s ha ebben érvényesen jelen van, mondjuk Ágya is, akkor szerencsés volt a találkozás. A nyelv, a stílus a mű lelkehez tartozik, s ha arra ráérez a rendező, a színész, akkor már nem kell erre külön figyelni.

– Rendezésével, Kovács Levente, a ma már közhelynek számító, „lehetetlen ostomára” vállalkozik?

– A fényt nem lehet megvilágítani – ez lett az előadás záró mondata is, az én kezdeményezésemre. Ez gondolom, mindent elmond szándékaimról. En Szabó Magda műve kapcsán elsősorban arról a fájdalmas értékvesztési folyamatról szeretnék beszélni, amely az első világháborúhoz és az azt követő csonkulásunkhoz vezetett, s amely ma is élő veszélyként leselkedik nemzetünkre. Azt hiszem, ez a mondanivaló fontosabb a családi vonatkozásoknál, s a szerző mély történelmi felelősséggel nyújt ehhez a problémakörhöz. Lehetetlen vállalkozás lenne erről beszélni egy családregény epizódjainak megélése ürügyén! Nem tudom. Ezt majd a befogadó közege dönti el...

(H. M. J.)

Hámori Ildikó a Régimódi történet főszerepében

Szabó Magda levelei*

1.

Kedves kis Annám, megörültem a levelednek, igazán szépen beszámoltál mindenről, ami körülöttem van, történik, és milyen jól fogalmazol és szépen írsz. Látom, Nálatok is mozgalmak volt az év, az egész világot valami nyugtalanság jellemezte, több volt a baleset, a háborús feszültség, a betegség is. Én tavaly januárban voltam kórházban, – tudod, azt nagyon nem szeretem, pedig jó dolgom lett volna, mégis alig vártam, hogy haza jöhessenek –, aztán folyt tovább az én máséhoz nemigen hasonlító, sok elemből összetevődő életem. Az író általában sokat ír, de ha nem teszi, akkor is valami olyasmit csinál, aminek köze van a mesterségéhez, én most két helyen is zsúrízni fogok, mert a Rádió is, a Televízió is hangjáték illetve színdarab-pályázatot írt ki, és a ké-szülő Vörösmarty könyvem miatt nem tudtam mással foglalkozni, mint ezzel a rövidesen nyomdába kerülő könyvvel. Sokat dolgozom, az influenza se került el, szerencsére nagyon jó barátaim vannak, akikre mindig számíthatok, így nem voltam egyedül. Egyébként nem szép, hogy egyáltalán eszembe jut ez a szó, hogy egyedül, mert hiszen itt van Konstantin kandúr, aki a maga sajtósága beszédével és a lábaival mindent ki tud fejezni, lábat nyújt, mint a kutya, fejével göfölvé köszön meg valamit. Kislányom, szeretnék Neked szerezni egy Tündér Lalát, s nem az a baj, hogy csak francia és német fordításom van már belőle, hanem hogy az antikváriumokban se látom soha. Megígérem, kis Annám, megkérem a főantikvárius barátomat, hajszojlon fel Neked egy példányt, aztán már csak azt kell kitalálni, hogy kapod meg, valakivel elküldöm, mer a posta nálunk nem áll a helyzet magaslatán. Minden rokonnal és jó baráttal együtt szeretettel köszöntelek, a címedet felírta a titkárom a kiskönyvbe, s ha lesz könyv, írunk megint. Sokszor csókollak, gyermekem:

Budapest, 1995. jan. 20.

2.

Szervusz, kis Anna, mindjárt megdicsérlek, mert olyan szép, hibátlan levelet írtál, hogy öröm volt olvasni. Az árvíz miatt sok gondunk volt itt is, náluk, a mi családunkban, mindenki fél a víztől, édesapámmal nagyanyám a szegedi nagy árvíz idején volt áldott, s később világra jött kisfia, apám holtáig irtózott folyótól, még pataktól is. Nem csodálkozok, ha Kávét vinnyog, szegény állapot mindent megérez, azt is, amire már túlságig civilizáltak lettünk. Nekünk van egy kandúrunk, Konstantinnak hívják, kilenc kiló és nagyon barátságos, de akit nem szeret, azt a farkával össze-vissza veri. Vadmacska volt az apja, úgy szedték ki az odúból, a füle pici, a farka sokkal kurtább, mint a többi macskáé és valahogy tompa, nem hegyes. Olyan szürke, mint mikor leég a parázs. Gyermekem, hol van már az a régi gyerekkönyv, amit abban a talán igaz se volt gyönyörű időben írtam, amikor a férjem még élt. Nem lesz új hasonló könyv, ha lehetne belőle szerezni, az Abigélt küldeném el Neked, de nekem évek óta nincs a saját könyveimből, a boltokban meg már régen nem kapható. Most az átlagosnál több dolgom van, nemigen írok a sok utazás miatt, nemsokára elkezdik forgatni az új életrajzi filmet rólam, az azt jelenti, hogy életem különféle színtereit is felveszik, kinn Bécsben is forgatunk, érettségi után oda küldtek intézetbe. Ne sajnálj miatta, jól érzem magam a lányok közt, ahány volt, annyiféle nemzet küldte, nem volt mit szégyenkezni, ha törtük a németet, mindenki idegen volt. Köszönöm leveledet, vigyázzatok Ti is Magatokra, nálunk már csendesül az influenza. Édesapámnak, anyukának sok meleg köszöntés, Téged szeretettel csókollak és Konstantin szíves üdvözlését küldi Kávét kutyának.

Budapest, 1996. jan. 26.

* Az 1. és a 2. levelet Hevesi Annának (szül. 1985.), míg a 3.-at Hevesi Mónár Józsefnek és feleségének címezték

PONGRÁCZ P. MÁRIA

Képek egy kiállításról

(Színes fotomontázs. Háló, ebédlő, vendégszoba, konyha, fürdőszoba. Valós szereplőkkel. Kiadó.) Lakás az albumban

A város felszívódik a ködben. Szürkésen, tejfehéren gomolyog a messzeségben. A körvonalak néha megvillannak, aztán összetöredeznek. Álomszerűen lebeg a képzeletben.

A barátom közeledik felém. Hozza ifjúságunk legszebb emlékeit, lengeti, akár egy fehér zászlót. Incselkedik velem: „Gyere, barangoljunk!” Nem engedem magam elcsábítani. Tiltakozom. Az idő elrepült, megöszültek az évek, nem tudnánk hancúrozni önfelédten. Talán nevetni sem tudnánk már úgy igazából. Megéltük életünk javát, ilyenkor legjobb, ha csendesen leülünk egy gőzölgő kávé mellé, rágyújtunk egy illatos cigarettára, aztán megiszunk egy pohár sört. Nyár van, füllesztő meleg, az otthon hűvöse menedéket adna.

Megöleljük egymást. Mi nem változunk meg. Körülöttünk minden más, idegen, de bennünk ugyanaz a fiatalság él. Talán a legjobb barátom volt, úgy szerettük egymást, mint két testvér. Együtt bántódtunk kamaszkori kudarcainkon, egymásnak sirtuk el késlekedő vágyainkat, együtt örültünk az apró sikereknek. Együtt fényesítettük a Napot.

Tizenöt éve nem láttuk egymást. A véletlen hozott össze, idegenben, ahol új otthonot teremtett magának. Életünk folyása merőben különbözik, és mégis úgy érzem, van valami megfoghatatlanul biztató a tekintetében. Mozdulataink, ölélsünk ugyanaz, a régi „betyárbeszédet” sem felejtettük el.

Süt a Nap, de a köd nem akar feloszlatni. Alig szűrődik át fény sugar a szürkés-fehér függönyön. Nézem a barátom arcát, kitartóan, már-már idegesítőn. Fel akarom melegíteni, ki akarom fényesíteni, mint a pünkösdi ablakot. Adni szeretnék neki valamit, amit nem lehet megvásárolni semmi pénzért, és érzem, hogy ő is tele van adakozással. Zavartan sűrűforog körülöttem, közben idétlen mozdulatokat lejt, hogy elhessegesse a mellettünk kavargó tömeget. „An-tan-ténusz...” Mintha varázsigt mormolna, némán vonaglik az ajka.

A nagyváros szívében vagyunk. Az idegen city zakatol mellettünk. Ismeretlen árnyak fognak körül. „An-tan-ténusz” Magával sodor kamaszkorunk nyara. Látjuk már a hegyeket, a szoros kanyargó ösvényeit. Óriás szellemek húznak el mellettünk. Felhőszárnyakon törnek az ég felé a fák. Megfogom a kezét, azt akarom, hogy együtt tegyék meg újra a múltból sarjadó felejthetetlen utat.

Hirtelen oldalba lök valaki. Megtántorodom. „Ezer bocsánat! Nem akartam!” – hallom a hangot. Egy árnyékkarc árnyékhangját. A barátom felrebben az álmodozásból. „Egy csendesebb helyre kellene mennünk. Annyi mondanivalóm van számodra” – mondja.

Négy teljes órában van még vonatindulásig. Ezt az időt akarom feltölteni emlékekkel, életemnek óráit akarom a barátomnak ajándékozni. „Egy kicsit még várunk kell. Nemsokára itt lesz a feleségem. Meg akarom mutatni neked az otthonunkat.” Milyen lakása lehet a barátomnak? Őriz-e valamit az otthon varázsából itt, az idegenben? Mit hozott magával emlékül az ifjúságból? Lassan izgalom vesz erőt rajtam. Nem is tudom, érzem-e valaha ilyen kíváncsisággal teli, feszítő, fesztelen izgalmat. Melegem van. Most egyetlen dolgom az várakozás. Tágra nyitott szemmel kell figyelniünk a kavargó tömeget, hogy felfedezzük a barátom feleségének közeledő alakját. Nem ismerem, de biztosan ismerős formája lesz. Talál majd a párjához. Feldíszítette magát barátom mosolyával. Fiatal, karcsú, dús fekete haja omlik a vállára. A szeme kék, égbe-vesző, ragyogó. Tánclépésben jár, szökell, akár a hegyi úton vigadó kecskék. Ruhája áttetsző, fehér, s gomolygó, akár a köd. Lepke-lány, köd-lány, sugár-lánya.

„Itt lakunk a közelben” – mondja a barátom. Egy macskaugrás az egész. De jó, hogy ezt a kifejezést használta. De jó, hogy a barátom nem felejtette el a mi régi beszédünket. „A menedékház egy macskaugrásra van. Ne liheg úgy, mint az öregek. Észre se veszed, és már ott vagyunk! Szedd a lábad, barátocskám!” Kapaszkodom az ösvényen. A célhoz akarok érni. Le akarok ülni a menedékházban. Borókapalinkát akarok inni. Teával.

A barátom előhúzza zsebéből a mobiltelefont. Alig-sikoltással pittyegnek a számok. – Te vagy, drágám, már várunk. Véletlenül összefutottam egy régi barátommal. Meg szeretném mutatni neki a házunkat. Az otthonunkat! Siess, kérlek! Hát, persze, hogy még otthon van, bizonyára porszívózik, csinósítja a lakást. Nem is fog elébünk jönni, minek is jönne, ha csak „macskaugrásra” van az egész. Elmegyünk mi ketten, szépen bekopogunk az ajtón, és mint vendégváró, szívélyes háziasszony ajtót nyit nekünk az első szengetésre.

„Gyere, ülünk le ide a teraszra” – mutat a barátom egy nyári kertre. „Látok ott egy üres asztalt. Ott várjuk meg a feleségemet!” Nem értem az egészet, nem mondom, hogy minek kiráncigálni őt a házból, ha úgyis odamegyünk, hozzájuk. Hallgatok. Elfogadom a meghívást. Megtapogatom a zsebemet, van még egy kevéske pénzem. Nem költöttem el, arra tartogattam, hogy vásárolok magamnak egy selyemblúzt. Azúrkék színűt, fiatalosat, táncba-hívót. A butik itt van a közelben. Talán még nyitva lesz, amikor befejezem ezt a várva-várt látogatást.

Leülünk a kerthelyiségben. „Szófavizet jéggel!” – rendel a barátom. „Kávét és egy pohár sört!” – mondom én a pincérnek, és arra gondolok, hogy vízzel nem illik koccintani. Nincs mit tennem. Talán éppen pénz nélkül van a barátom, ilyesmi mindenkielőfordulhat, akármilyen nagyvárosban is él. Meg se kérdeztem, hogy megy a sora, megfizetik-e a munkáját, az eszét, a tehetségét, amelyhez nem fér semmi kétség. „Az én vendégem vagy!” – nagyozok. Bólint. Elfogadja. Neki is rendelek egy pohár sört. Az ökör iszik magában. Valakivel csak kell koccintanom, valakinek örülnie kell, hogy ünnep van, mert régi barátomat láttam viszont.

Ószhajú néni közeledik felénk. A barátom feláll és szertartásosan az asztalhoz vezet a nagyanyót. „Ő a feleségem” – mondja. „És a mindenem” – teszi hozzá nyomatékosan. „Mi ketten rendeztük be a lakásunkat. Majd meglátod, milyen mesés!” Öregszünk, barátocskám – gondolom. A lepke-szárny elhervadt, a ráncok bejárták az arcunkat, nem kamaszodhatunk meg egy óra alatt, bármennyire is akarnánk. Tükör ez az asszony, az elhervadt lepke-lány, az én tükröm! Hőféherke megöszült, a törpék magára hagyták, nincs királyfi, aki az ifjúság csókját nyomná a petyhüdt ajkára.

Rendelek, és előre kifizetem a számlát. A nagyanyó whiskyt szeretne. Állom. Most már semmi zúr, a selyemblúz várhat magára. Azt a kamaszlánynak szabták, az öregeknek jó lesz a tavalyi is... A fontos az, hogy jól érezzük magunkat. Virágáros lány téved az asztalunkhoz. Még van a zsebemben a tartalékból. Nem illik az új házba virág nélkül menni. Megveszem a piros rózsacsokrot.

Többet hallgatunk, mint beszélünk. A nagyanyó láthatóan fáradt, a barátom pillanatok alatt hozzáöregszik. Nagypó arca lesz, meggörnyed a háta, csendesen kortyolja a sört. Talán elmenne még egy menet? Hiába, elfogyott a pénzem, nem kockáztatom meg, hogy tőlük kérjek... Majd ha náluk leszek, az otthonukban, bizonyára úgyis megkínálnak valamivel. Nem kell telhetetlennek lenni! – fékezem magam.

„Látod azt a házat? Öreg diófák veszik körül. Az egyetlen ház a nagy körengetegben, ahol diófák strázsálnak. Ez a miénk!” – harsogja megfiatalodott hangon nagyanyó. „Drágám, itt az ideje, hogy megmutassuk a barátónknak az otthonunkat!” Nagyanyó bólint, én szedelőzködni kezdek. A barátom nem mozdul a helyéről, pedig kiitta már a pohár sört. Üres üvegek és poharak kiáloznak az asztalunkon. Mennünk kell! Most azonnal! „Mindjárt megyünk, de drágám, mielőtt elbúcsúznánk a barátónktól, kérlek mutasd meg a mi mesebeli otthonunkat!” Nagyanyó elpirul, mint a bakfislányok. Táskájában kotorász. Feneketlen, nagy táská. Ki kell belezni, hogy előkerüljön belőle valami. „Megvan, itt van!” – sikítja a nagyanyó. „Ezt nézd meg! Ilyent még nem láttál.” Egy fényképalbumot halász ki a táskából. Az asztalra teszi. Az orrom alá dugja. „Ez a mi otthonunk!” – mondja leplezetlen örömmel a barátom. Sután nyúlok az album után. Lapozni kezdem. Háló, ebédlő, vendégszoba, konyha, fürdőszoba... Színes fényképek kavarnak a szemem előtt. Valós szereplőkkel. Az ebédlőben, a terített asztalnál a barátom ül a feleségével, a hálószoba egyik sarkában hintaszék leng, a konyha virít a patyolatfűhárban... „Ez mind a tietek!” – kiáltom elfogultan. Mindketten bólintanak. Egyszerre, egyforma mozdulattal, mint a zsinóron rángatott bábuk.

Vonatfűtő hasít a csendbe. Figyelmeztet, hogy véget ért a látogatás. Most már igazán mennem kell. Nem tartóztatnak. Széles mosollyal nyugtázzák, hogy a kellő hatást tette rám a lakás. Érdemes volt ezt az albumot megmutatni nekem. Búcsúznak. Ölélsünk megmerevedik. A múlt nem akar feléledni. A barátom árnyékká változik. Seprűnyélen lovagol a nagyanyó mögött. Hessegetem az incselkedő emlékeket. Maradék pénzemem vilamosjegyet vásárolok. Elkísérnek a megállóig. Meglengetik búcsút intó kezüket... A város elvész a ködben. Visz már a villamos, vár már a vonat, hazamegyek. Már nem tudok álmodozni. Megöregszem, megöszülök. A kacsalábon forgó vár kunyhóvá zsugorodik, aztán az is felemészti a köd...

BENŐ ATTILA

(Változás)

I.
Csak holdudvara voltam magamnak,
míg másoknak fényében bolyongtam.

Csonka hold lettem, árnyékba rejtve,
azt mi nem vállalható bennem,

odakintről várva, hogy a részek
éjjelidőben egésszé érnek.

Most homályban, kihalkulóban
napéjegyenlőség talányban.

Fogyó holdak, kihűlt bolygók, fény-ütözők,
lézengék bizonytalan csillagok között.

II.
Közvagyon az, mit magaménak véltem.
Mutatni, se titkolni való nincs.

Játszóköreink határát eltöri
a szél, a füst, őszi avarhullám.

Szemünk falát egy áradat mossa,
időnk egyazon Kézben morzsolódik.

Gondolat a gondolatnak mása,
ézés az ézéshez hasonló.

Élők: egymásra emlékeztetnek.
Csak a megkövültek különböznek.

(Lehelet)

Lépj közelebb.
(Felejtés hangom élet!)

Az est ideleng.

Nézzük együtt, hogy olvad
ablakainkon a jégvirág.
Hallgassuk a lehelet-hullámokat!
(Bódog ki önmagából kilát.)

Lehetnék bárhol
– vödör a kiapadt kútban –
hozzád lendít a távol.

Találgassuk,
most bennünk milyen évszak dobban.
(Ha szakadozik rólam az árnyék,
nád azt ki tudhatná jobban?)

Az ablakon legördülő cseppek nyoma:
hajszálerek, összekuszált hajtincsek.
Ha nem másért, a megszólalásért,
adjunk nevet a nevenincsek.

ANAVI ÁDÁM

Gyanta Gyula groteszkjei

**(Sorok egy negyvenötödik
érettségi találkozózn)**

*A sors gúnyoros fintora
– Hol kérlek tőlem számon? –
Túléltem minden szeretőm
És százhusz tanítványom!*

Üzenet Hanta Hubának

*Ne emésze a búbánat.
Főlöslleges a félelme,
Amikor ő csak fél elme.*

Jogod van rá

*Sosem látod önhibádat
Jogos hát az önimádat.*

Önáltatás

*Mind úzhet a társadalom,
Amíg útitárs a dalom.*

Nemzetiségi színházak seregszemléje

Klasszikus vs. modern

A Köztájékoztatási Minisztérium, a fővárosi Zsidó Színház és az Európai Kulturális Központ közreműködésével szeptember első felében Klasszikusok a Kisebbségi Színházak Színpadán címmel szervezett színházi seregszemlét Bukarestben. A fesztiválnak nem volt verseny jellege, a szervezők azzal a céllal hívták meg az összes magyar, német, illetve jiddis nyelven játszó hivatásos társulatot, hogy a bukaresti színházi szakma, illetve a román közönség is láthassa a nagybetűs Másságot. Az előadások többségét fordították román nyelvre, de a közérthetőséget szolgálta a jelszóként, közös szervező elv-ként választott „klasszikus színdarabok itt és most” vezérmotívum, ugyanis elsősorban világirodalomból ismerős szerzők műveit szerepelték a fesztivál programjában. A meghívásnak minden színház saját belátása szerint tett eleget, a szervezők válogatás nélkül, sok esetben „látatlanba” vállalták a kisebbségi színházak előadásainak bukaresti bemutatását. Némely társulat vitatható színvonalat képviselt, de a klasszikusok mellé, a manapság divatos „off” szekcióba beszúrhatták sikeresebb előadásait is, ilyen formán a fesztivál általános képet mutatott a hazai kisebbségi színházról.

A Nagyváradi Állami Színház Szigligeti Társulata is két előadással szerepelt a rendezvényen: Ben Jonson Volpone című komédiáját nagyszínpadon mutatták be, a Romániában kevésbé ismert, kortárs drámaszerző, Németh Ákos Müller táncosai című darabját pedig stúdióterben.

A két produkció kapcsán fölmerülő problémák általános tendenciákat (is) igazolnak, de jelen írásnak nem célja megfogalmazni a nagyszínpadi és stúdióbeli színjátszó stílus közötti különbségeket, illetve nem célja elítélni vagy értékelni egyiket a másikkal szemben. A két előadás olyan alapvető, színházi és esztétikai gondokra mutat rá, melyek – meglátásunk szerint – jelen pillanatban a nagyváradi társulat sajátjai.

Valószínű, hogy az idegen tér, az, hogy nem ott voltak láthatóak az előadások, ahol létrejöttek, nem alakították rossz irányba a produkciók színvonalát. Más társulatok fesztiváli fellépése láthatóan új árnyalatokkal telítette az előadásokat, neveltették a rafináltabb poénok, vagy a közönség nyílt tapssal jutalmazott olyan jeleneteket, melyeket az otthoni nézők soha nem díjaztak akkora hálával, mint a bukarestiek. A fentieket csak azért tartjuk fontosnak előrebocsátani, hogy érzékelhető legyen: nem a befogadó

11. Kovács Levente és Hajdu Géza a Volpone egyik jelenetében

közeggel van gond, hanem a szereplőkkel, akik maguk emeltek falat nézőtér és színpad közé – ez pedig különösképpen a Volpone előadásra érvényes.

Klasszikus?

Ben Jonson Erzsébet-kori komédiát, a remek szereplehetőségeket kínáló Volponet a nagyváradiak Gali László rendező hatásos közreműködésével egyszerűen elrontották. Hiába minden jóindulatú erőfeszítés, semmi olyat nem találni az előadásban, ami legalább részben fölmentené az alkotókat a színvonal alatti produkció felelőssége alól.

Főhírbörítő következtetések sorát indítja az első kép: a színpadon berendezett szökökutas tercskét, mely a nézőket fogadja, még mielőtt a játék elkezdődne, nyílt színen átdíszletezik belső térére, Volpone „nappali ágyává”, melyben tettetett betegségét játszhatja el örökségvádasz cimboráinak. Ehhez hasonló, a nézők szeme láttára történő térrendezés nincs több az előadásban, az összes következő helyszínváltozást leeresztett függöny mögött oldják meg. Ugyancsak logikátlan, hogy míg az első pénzsóvár látogató, Voltore (Ács Tibor) a színpad bal hátsó sarkából érkezik; mindenki más az elől, középen található nyíláson „bukkan föl” a színpadra, még maga Voltore is későbbi jeleneteiben... Mellesleg nem indokolt, hogy a szereplők lentről, az Erzsébet-kori színházi kódrendszer szerint Pokolkén értelmzett térből jönnék fel, mert sem a darabban, sem az előadásban nem található meg a hármás Ég-Föld-Pokol tagolása a világnak (különben is, az előadásban csak két szint szerepel).

Térhasználattal kapcsolatos következtetés az is, hogy a színpad két oldalsó sarkában, elől két egyforma falada található, melyek közül egyikben (a baloldalon) Volpone kincsei vannak, a másik pedig soha, egyetlen jelenetben sem játszik szerepet, egy szereplő sem vesz tudomást létezéséről, pedig végig, minden helyszínen látható. A kincsesláda furcsasága pedig, hogy kulcsa Volpone nyakában lóg ugyan, de fölöslégesen, mert ő is, szolgálja is anélkül nyitogatja.

Jó lenne legalább a színészek munkáját pár jó szóval biztatni, de ez a próbálkozás is hiábavaló. A főszerepet játszó Medgyesfalvy Sándor (Volpone) távol áll attól, hogy a zsugori, gazdag embert ábrázolja, modorossága pedig arra enged következtetni, hogy meg sem kísérelte ezt. Színészi eszközeit – mert bizonyára birtokol néhányat – mellényzsebében őrizgeti, és nagyon fukarul mutat meg néha egy-egy elnagyolt gesztust. A szereplő betegségét tettet, hogy szórakozzon örökségére pályázó cimboráin, de társa a csínytevésben, a minden hájjal megkent Mosca kijátssza bizalmát, és megkaparintja vagyonát. Mit tesz ezek után hősünk? Derűsen, szinte mosolyogva levonul a színról... Ha egy színész egy ekkora pillanatot elszalaszt, az ő baja – mondhatjuk, de ha éppenséggel ezzel a hányveti gesztussal szeretné jellemezni figuráját, annak előzménye, felvezetése kellene, hogy legyen az előadás során.

Kovács Levente jr. Moscat, a szolgát alakítja a Medgyesfalviéhoz hasonlítható nemtörődömséggel. Gyönyörű, emberi gyarlóságokról szóló monológjai vannak, melyeket monoton hangon, szinte csak elmond. Színpadon játéklehetőségeket tartogat számára a szerep, de ő nem keresi meg ezeket, a legrövidebb úton, simán őrzi meg jeleneteit, így sehol nem érhető tetten, hogy mikor vált át talpnyalóból árulóvá. Mindezek után érthetetlen okból tartalmatlan szüneteket, kínos, néma félperceket iktat szerepébe, az előadás utolsó jelenetében, amikor már azok a nézők, akik még nem mentek haza már alszanak. Tényleg érthetetlen...

Tisztelettel legyen mondva, egy ember megérdemli a színész nevet, pedig mellékszerepet játszik. Hajdu Géza (az uszoris Corbaccio szerepében) jóérzéssel bánik a figurája által fölkinált előnyökkel, nem bújik matuzsálemi korát jelző fehér sminkje mögé, és kopottan alácsüngő kabátja csupán műpupát takarja, nem gátolja viselőjét a következetes szerepformálásban.

Corbaccio szerepére ezzel szemben fölösléges sallangokat aggatott a rendezői invenció: az első jelenetere két ember kell, hogy bevezesse – jelezvén az uszoris hajlott korát –, akik viszont azonnal eltűnnek, az öregember pedig maga boldogul a továbbiakban. Ugyanennyire fölösléges a második felvonásbeli szöszmötölése a boltja körül, például ebben a jelenetben számomra megfelfejthetetlen okok miatt emberkoponyából iszik, majd ugyanennyire érthetetlen okok miatt vendégét betuszkolja szűk kuckójába, ahhoz, hogy párbeszédük érthetősége miatt mindketten egy félszer félméteres nyílásban játsszák szerepüket.

A válasra váró részletkérdések és a következtetések sora nem ért véget. Nem is célunk megtalálni a kákn az összes csomót, de súlyos problémákat világítanak meg a fent említett „keckekekések”. A nagyváradi társulat meghatározó egyéniségei nem tudják, mi a színészi alázat. Nem ripacsok, dehogyan, az talán jól is állna némelyiküknek. A színpadon úgy jártak-keltek, mintha fölűjt túlélő-mellényt viselnének jelmezeik alatt. Hihetetlen módon, azt kell mondanom szakmaitanul képesek voltak alávetni magukat egy magát rendezőnek valló ember körvonalazhatatlan akaratának. Engedelmeskedtek, anélkül, hogy bár fél percig elgondolkodtak volna azon, hogy mi is a feladatuk a színpadon. A klasszikus darabban. A jelenetben. A szerepben. Mindegy... Fél perc odafigyelés elegendő idő lett volna ahhoz, hogy a következtetések megrostálják. Egyenként is, de közösen is. A Csapat. A Társulat. Az a közösség, aki részt vett az alkotási folyamatban.

Modern?

Korszerű – hogy használjuk a magyaros kifejezést. Mindenképpen tág fogalom, mert jelen pillanatban csupán a klasszikushoz viszonyítva beszélünk a modern színdarabokról, illetve azok előadásáról. Németh Ákos ugyanis a szó legnemesebb értelemben vett modern színpadi szerző. A Müller táncosaiban például filmszitterre emlékeztető rövidségű jelenetei pörgő ritmusban követik egymást, és túlbeszélés nélkül mesélnek el egy komor, szerteágazó történetet. Vélhetőleg napjainkban játszódik, de hiteles lehet bármilyen zavaros vagy bolondos társadalmi korban, mondjuk az ezerkilencszázhuszas években... A cselekményszálak a színen meg sem jelenő személynél, Müllernél futnak össze, aki egy táncospart irányítója és egyben menedzsere volt. Barátai, táncosai őt várják vissza, de az egyre reménytelenebb várakozás közben sorra leépülnek, a város és a társadalom perifériájára sodródnak. Táncművészek, szárnyalniuk és lebegniük kellene, ám kiderül, hogy mindannyian nehéz kövekként cipelnek magukban emlékeket, sérelmeket, ambíciókat, ferde nemi hajlamokat. A súlyok pedig gátolják szárnyalásukat, földre – a váradi előadásban apró szemű homokba – teperik viselőjüket, és sem eső, sem tűz nem tisztítja meg életútjukat.

A Müller táncosainak bemutatására fiatal csapat vállalkozott. Béres László rendező és András Lóránt, aki ebben az esetben a koreográfát

Rác Mari és Firtos Edit a Müller táncosaiban

és a látványtervezést is szignálja, pár éve szinte szerzőpárosként jelenik meg különböző előadások műsorfüzetében. Szerencsésnek bizonyult találkozásuk, mert láthatóan kiegészítik egymást, és szép képeket, emlékeztető színházi pillanatok csillantanak meg, kiemelkedő alkalmak pedig lenyűgöző előadásokat hoznak létre (ilyen volt a Vérkötelék, a Csiki Játékszín táncszínházi produkciója). Nagyváradi közös munkájuk pedig azért is fontos lehetett, mert az utóbbi években a Szigligeti Ede Társulathoz szerződött fiatal művészeknek így módon lehetőségük nyílt a műhelymunkára, a kísérletezésre és színészi eszköztáruk frissítésére, gazdagítására.

Németh Ákos szövege minden bizonnyal ellenkezés alkalmazkodott a stúdiókörülményekhez. A mozaikként összerakható történetiszálak egy keskeny, hosszú dobogón kerülnek színre. Akárcsak a divatbemutatók porondját, a kifutót két oldalról nézők veszik körül. A téglalap alakú teret két oldalról hármás, elforgatható és átvilágítható (papírból, illetve a szemben levő oldalon vászonnál készült) paravánok határolják, innen jönnek be a színészek is. Amikor elfordulnak a síkok, mögöttük tükröző felületek csillannak föl sejtlemessé téve és ugyanakkor önmagába zárva a teret. A dobó felét finom homok borítja, mely az első képből még sima felületű, ám képlékeny anyag lévén, a történetekhez alkalmazkodva egyre feldúltabb lesz, míg az utolsó képek egyikében már virágokkal díszített sírhantocskákká alakul.

A fent leírt térben ismerjük meg Müller táncosait. A vezető szerepét Feri (Orbán Attila) veszi át, de nem tud megfelelni a feladatnak, társai nem is kedvelik annyira, mint Müllert. Elettársa a darab első felében Rita (Lacó Júlia), aki elsőként lép ki a csapatból, majd Andi (Fodor Réka), aki szerelmével addig üldözi Ferit, amíg az lemond a szellemi társként (is) elfogadott Ritáról. Erika (Firtos Edit) prosztitúcióból egészíti ki keresetét, és nem retten vissza attól sem, hogy a tánckritikusként közelükben élő, lesbikus Editet (Rác Mari) érzelmi rövidpórázon tartsa. A legfiatalabb lány Jutka (Fekete Krisztina), szinte még gyermek, de csalódásai miatt fokozatosan alkoholistává válik. Pártolója is van, a Bárónak csúfolt külvárosi vagány (Giacomello Roberto), akivel a leghihetlenebb csodák is megeshetnek, ha kis erőszakot alkalmaz felebarátaival szemben. Lelkes táncos Nyúl is (Szotyori József), akinek viszont kisebb szerep jut ebben a történetben.

A fölöröltakon kívül van még három furcsa szereplő az előadásban (Szabó Jenő, Kiss Csaba és Dimény Levente), akik frakkban, gumiharisnyában és mezítlábason csetlenek-botlanak a jelenetek intermezzoiban. Néha tréfamesterek, máskor útszélén „itt a piros, hol a piros” vagy más játékkal fosztogatnak járókelőket, ám időről időre fölfeje emelkednek a történeteknek és tekintetükkel, gesztusaikkal sorsmozgatóként irányítják a földhöz húzó szereplők életét.

Külön-külön elemezni a szerepalkotókat nem célunk ebben az esetben, mert csapatmunka eredményét láttuk. Egy-két kiemelkedően jó pillanatot leszámítva (Fekete Krisztinának és Fodor Rékának jut több ilyen) egyenletes volt a színészi teljesítmény, olyannyira, hogy néhány esetben (Firtos Edit, Giacomello Roberto) rehabilitálni lehetett a művészeket a Volpone-beli fellépések ellenére.

Bár rossz a Volpone mint viszonyítási alap, meg merem kockáztatni azt a kijelentést, hogy jobb a nagyváradi társulatnak, ha kortárs darabokkal (is) kísérletezget, néha alkotóműhelybe vonul, és ha legalább olyan színvonalú előadás körvonalazódik, mint a Müller táncosai, inkább azzal mutatkozik be régi és új közönségének.

HEGYI RÉKA

HEGEDŰS ZSOLT

A flekkencsapda

– Mától fogva nem eszek húst! – jelenik meg Kisarnold a konyhaajtóban. – Nem akarom, hogy feleslegesen győzködjétek. Az állatok sajnálatra méltó társaink, ráadásul nem egészséges hússal táplálkozni. Purinok és trikinok valamint kergekór bacilusok vannak benne!

– Mit mondjak? Hát, ez is egy vélemény... – köszörüli a torkát Arnold. – Mondd, nem tudnál holnapig várni az elhatározásoddal? Ez így egy kicsit hirtelen jött.

Szó se róla, fontos az egészség, a tiszta lelkiismeret, csak hát az átállás sok problémával jár. Gondoltál arra, hogy mi lesz akkor, ha majd meghívják vacsorára? Amíg a társaság a főséges zamatokat élvezi, addig te főtt brokkolit fogsz rágszálni?

– Manapság minden vendéglőben szolgálnak vegetáriánus menüvel is. Tészta, szója, zöldség ... – vonja meg a vállát Kisarnold. Dobozos kólát vesz ki a hűtőből, és bevonul a szobájába.

– És tojást? Vagy talán azt sem fogsz enni? – nyomul utána Arnold. – Sajtot azért rakhatok a vajás kenyeredre, vagy tejterméket sem fogyasztasz majd, mint a vegánok?

Kisarnoldon a tanácsalanság jelei mutatkoznak. Zavarában a távirányítóval pászta az csatornák között. Arnold valamivel nyugodtabban csukja rá az ajtót. Egy ideig matat még konyhában, aztán leül velem szemben a kanapéra.

– Csak így, egyből vegetáriánussá válni? És te egy szót sem szólsz? – néz rám szemrehányóan.

– Éppenséggel nem örülök. Elég az, ha te pánikba esel – vonom meg a vállam.

Nem mondom, engem sem ért váratlanabban a bejelentés, hiszen ha valaki igazán „húsos” a családban, akkor az Kisarnold. Arnold mindenév, engem inkább a salátástálak és az édességek vonzanak.

– Te tudod, hogy ez mivel jár? Minden ételt megvizsgálni, a pincért kifagatni... Karácsonykor főtt krumplicsajtot, miközben a többiek, kihasználva a munkaadó bőkezűségét, a sonkaszeletekkel, húsgombócokkal, füstölt-pácolt lazacszeletekkel púposra rakott tányérokkal harmadszor fordulnak a roskadásig megrakott svédasztaltól! – Arnold megborzong a gondolatától.

– Az a sok hús sem egészséges! – nyugtatom Arnold háborgó kedélyét. – Akárki is mondta, igaza volt, hogy fogainkkal ássuk a sirunkat. Ne felejtőd, annak idején, a hús nélküli években mindent kipróbáltunk, a csalán fiatal hajtásaitól a pitypang leveléig... És lám, itt vagyunk, túléltek. Végül is a zöldségekben sok vitamin van... És mire lenne nagyobb szüksége a fejlődésben levő szervezetnek, mint a vitaminokra?

– Ha állandóan arra gondolsz, amit eszel, akkor hamarosan vitamin ABC és kalóriatáblázat fogja kitölteni az agyadat. – Arnold nem hagyja magát meggyőzni. – Mondd, hallottál te a makrobiótákról?

Bátortalanul bólintok, erre folytatja. – A makrobióták a főtt gabonát, a magokat tartják a legmegfelelőbb ételnek, és főtt algákkal, babfélékkel és zöldséggel egészítik ki az étlapjukat. A lakto-ovo-vegetáriánusok ezekhez képest mérsékeltbűb, hiszen nemcsak zöldséget, hanem tojást és tejtermékeket is fogyasztanak. – Elmosolyodik. – Igaz is! A Fótéren volt egy vendéglő, a „lábás ház” mellett, Lakto-Vegetáriánus-nak hívták. Tejfölös-tehéntúrós pulisztkát rendszeren csak ott tudtak csinálni.

– Azóta sokat változott a világ – sóhajtok, részben a felidézett emlék hatására. – A bicsérdisták a sírjukban foroghatnak, annyi ágazata van már az éhenhalással kacérkodóknak. Nézd meg a vegánokat, a totális vegetáriánusokat. Bórdzsekit, gyapjúpulóvert nem viselnek, annyira szeretik az állatokat. Emellett nix nikotin, narkotika és alkohol. Ezt mellesleg csak helyeselni tudom.

– Egy frászt! Nem az állatokat szeretik, hanem a növényeket gyűlölik – vigyorog Arnold. – Egy graffitis könyvben olvastam – teszi hozzá. – Már csak az hiányzik, hogy valakinek az is az eszébe jusson!

– Azt is kitalálták már a frugivorok! – fagyasztom arcára a vigyort. – Meghagyják a növények jogát az élethez. Csak a termést fogyasztják: a diót, a gyümölcsöt és a gabonaféléket. Salátákban ők sem szűkölködnek, mert gyümölcsnek számít az ugoroka, a paradicsom, a babfélék, a paprika, szóval azok a zöldségek amelyek gyümölcsként nőnek.

– Azt is meg tudnád mondani, hogy ebédre mit készítek? – szakít félbe egy legyintéssel Arnold.

– Hallottad mit mondott. Mindegy, csak ne legyen benne hús! – húzom Arnoldot. – Most törhetjük a fejünket, hogy mit főzzünk ebédre. Édesanyám mondogatta a szűkös időkben, hogy húsból bezzeg könnyű ebédet készíteni. Azt is mondta, hogy a szegénység nem szegény, csak kényelmetlen. Aztán nekiállt és krumplicsajtot vagy répából főzeléket készített, amit fintorogva piszkálgattunk.

– A halat nem is kérdeztem – int Arnold Kisarnold szobája felé. – De az sem lenne nagy vigasz. A csuka, a lazac, és a pisztráng méregdrága. Kész anyagi csőd halat flekkenezni.

– Lehet zöldségből is flekkent készíteni – vigasztalom. – A szója ismert húspótló. Hallottam, hogy még hamburgert is lehet hamisítani vele. A rántott padlizsán, a gomba, karfiol, a tök, mind kiváló csemege. Aztán ott van a számtalan tésztaféle – otthon laskának neveztük – amit cukorral, dióval, mákkal, ízzel lehet fogyasztani. Édesapám soha nem tudott betelni a diós laskával, minden áldott vasárnap azt kért ebédre. Gyulafehérváron, a papoknál járt kollégiumba, és azok mindig kispórolták belőle a diót. Enyhén visolyogva néztük, amint a világról megelégedve lapátolta a cukros dióval vastagon beszórt laskát. Addig lélegzetet sem vett, amíg fényesre nem takarította a tányért.

– Ha nekik van igazuk, akkor meg, hogy a fenébe éltek meg az emberek a vitaminok felfedezése előtt?! – tér vissza az eredeti témához Arnold. – A homéroszi hősök túlnyomórészt húson, kenyéren és boron tengették az életüket, és a rómaiak orgiájából sem hiányoztak a lukulluszi falatok. Saláta nem szerepelt az étrendjükben, és mégis az erő a szépség és az egészség példaképeivé váltak. Miért, hallottál te olyat, hogy római saláta? Vagy szerinted létezik akár egyetlen vegetáriánus bányász vagy öntőmunkás? – Kimeredt szemekkel mered rám. – Az állati táplálék hamarabb melegíti fel az emberi testet, mint a növényi eredetű. Ez közismert tény. Ezért is esznek északon több húst. Mi pedig északon élünk. És én igenis fázom néha.

– Tévedsz, találkoztam olyan fizikai munkással is, aki vegetáriánus volt!

Kivételesen nem az ellenkezős ösztöne váltja ki belőlem az emléket. Simon, intézetünk asztalos, hosszú éveken át együtt ebédelt Demeterrel, a fűtővel. Az egyik nap Simon, a másik nap Demeter hozott otthonról, két kis lábóban szerény, de kalóriadús ebédet. A fásirozottak nagysága és száma, a kovászos ugoroka vastagsága, mind megmérték, úgy, hogy egyikük se érezte magát megrövidítve. Gyakran sütöttek füstölt szalonna zsírjában tükörtojást, amihez Simon felesége szállította a tormás, ecetes céklát. Egy szép nap aztán, Simon – mert éppen ő volt soron – ellentmondást nem tűró hangon bejelentette, hogy továbbra is szívesen ebédel Demeterrel, de csak szigorúan vegetáriánus alapon. Demeter szó nélkül kanalazta a borsófőzeléket, csak komor tekintete árulta el, hogy gondolatai messze járnak.

A hír hamar terjedt a műhelyben, hamarosan az egész intézet tudta, hogy másnap eldől, hogy Demeter ezentúl egyedül ebédel, vagy Simon példáját követve vegetáriánussá válik.

– Amilyen anyagiasnak írtad le őket, az utóbbi valószínűbb – tippel Arnold.

Másnap délben Demeter alaposan letisztított vaslapot helyezett az állványra, és a legmagasabb fokozatra állította a gázegőt. Tarsolyából a habosra vert krumpipürével telt lábóban kivül zsírpapírba bugyolált csomagot, fehér kenyeret, és zöldséget vett elő. A paradicsomot, hagymát és a paprikát apró szeletekre vágta, megsózta és jól összekavarta. A zsírpapírban, kétujjnyi vastagra vágott, alaposan fűszerezett hússzeleteket voltak. Egyenként beolajozta őket, és a felhevült lapra helyezte. A sercegő hang rést ütött az akaratérón, a terjengő illat hullámokban mosta el a maradék ellenállást. És Simon, aki addig szó nélkül figyelemmel követte az eseményeket, megadóan tartotta a tányérját a fűszeres zsírtól csepegő szelet alá.

Arnold szája a füléig ér, felpattan a kanapéről. A konyhából pár perc múlva ínycsiklandozó illatok szivárognak ki. Kisarnold előkerül a szobájából, lezökken a helyére. Lesütött tekintetét a tányérját félig eltakaró, zaftos karajra, a pürédomb közepén csillogó sültzsír tavacszkára szegzi. Arnold szeszmentes sört bont, és a poharakba tölti. Kisarnold a csalámadét piszkálja a villájával, aztán nagyot sóhajt és nekilát az evésnek.

– Nem kell restellned, hiszen tudvalevő, hogy a jól átsült flekken a vegetáriánus legnagyobb öröme – emeli koccintásra a poharát Arnold. – Ezt egy svéd humoristától tudom. Ha nem vetted volna észre, gombával sütöttem ki – mutat a tányér szélére kipiszkált, üvegesre pirult maradékra.

ZÖLDI LÁSZLÓ

Kányádi Sándor veretes mondatai

Erdély egyik legnagyobb költője lankadatlanul járja a magyar nyelvterületet, szinte nincs olyan város, ahol ne találkozott volna versrajongókkal. Ahogy egyik interjújában kifejtette: „Csak Ausztráliában, Dél-Afrikában és a komáromi járásban nem fordultam még meg.” Előszeretettel beszélget például iskolában gyerekekkel. Ez a titka páratlan népszerűségének: maga neveli magának az olvasókat. Kevésbé ismerjük azonban magyarországi megnyilatkozásait. Pedig nemcsak figyelemre méltóak, hanem tanulságosak is. Íme:

A költő költsön otthon, mint a tyúk, ne kóricáljon udvarról udvarra.
Zalai Hírlap, 1993. április 3.

Vers az, amit mondani lehet.
Hajdú-Bihari Napló, 1993. április 10.

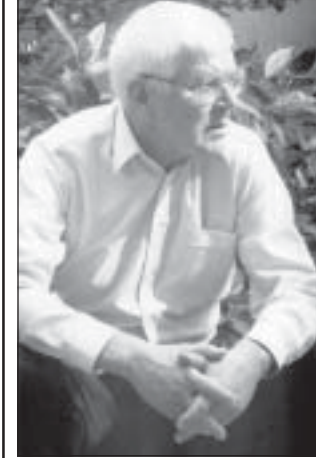
Hogy lehet komolyan venni egy országot, ahol csak az én életemben ötször változott a nemzeti himnusz?
Észak-Magyarország, 1994. november 19.

Sokszor kimutatkoznék a fajtámból, de hová mutakozhatnék be?
Jászkun Krónika, 1994. december 12.

A műfordítás az egyetlen tisztességes imperializmus, amelyik úgy hódít, hogy semmit sem foglal el.

Kajetan Kovič szlovén költő kapta idén a CET Irodalmi Díjat

A díjat a CET Középeurópai Irodalmi és Kulturális Társaság kuratóriuma ítéli oda, és a Társaság elnöke, Mezei András adja át ma, szeptember 28-án a Vigadó Kamaratermében. A költő munkásságát Csordás Gábor méltatja, majd magyarra fordított versei hangzanak el Koszta Gabriella színművész előadásában.

Kajetan Kovič 1931-ben született Mariborban. Jelenleg Ljubljanában él, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia tagja. Verseiben a boldogság és a szenvedés művészi megformált képei az antik költészet és a világlíra legjobb hagyományait követve emberi létezés céljának és értelmének kérdését vetik. Műfordítói munkássága is jelentős, többek között Petőfi Sándor és Ady Endre verseinek avatott tolmácsolója. Műveit számos nyelvre lefordították, magyarul két verseskötete és egy regénye jelent meg. Legutóbb a Jelenkor Kiadó jelentette meg 2001-ben verseinek bő válogatását Bodzaórák címen, Baka István, Csordás Gábor, Lator László és Tótfalusi István fordításában.

KAJETAN KOVIČ

A hozzájárulás

Minden szó régibb, mint a szószedet, s kezdő hiszi, hogy saját leleménye. Letűnt hordák félelme és reménye a szócikk mögött rá már lest vetett.

A világ sokak által írt regény, amit a kezdő legfőbb kifesthet, aranyozva a régi pergamentet. Csak haszonbér, nem örök nyereség.

Az ügyes mester rímeket dobálva csak egy magtár bérlője, őre lesz, és nem több minden hozzájárulása,

mint mikor egy másoló szerzetes a szavakból szőtt isteni palástra egy vagy két szílat maga ráhímez.

CSORDÁS GÁBOR fordítása

Népszabadság, 1995. január 12.

A hazafiság, ha izzó is, senki mást ne perzseljen.
Jászkun Krónika, 1995. április 29.

Európa ott kezdődik, ha a szomszédoddal legalább elviselhető albérlésben élek.
Kisalföld, 1995. május 13.

Nálunk meg vannak keresztelve az emberek, mert mi bajban éltünk, és az Úristen volt az egyedüli reménységünk.
Észak-Magyarország, 1997. július 19.

Sírni szebben lehet.
Hitel, 1999/5.

A vers lelki lábballi, mindenki a maga tyúkszeme szerint taphoshatja.
Zalai Hírlap, 1999. június 5.

Az író a tér, amelyben megtörténik a műalkotás.
Békés Megyei Hírlap, 2000. december 2-3.

Én azért írok verset, hogy ne kelljen magyarázni.
Hajdú-Bihari Napló, 2002. június 8.

Globalizáció, illetve lokalizáció és költészet

Szándékosan változtattam meg a csongrádi költői fesztivál címét, hiszen a kettő viszonyáról folyt a vita, nem pedig a globalizációról, mint költői témáról. A globalizáció és lokalizáció valóban nem új keletű, filozófus, történész, irodalmár, alkotót egyaránt foglalkoztató jelenség. Mégis megpróbálom e fogalmakról hozzávetőleg körüljárni. A globalizáció akár a világot átfogó egységesülést, integrációt jelenthet, elsősorban gazdasági, s ezt követően társadalmi, illetve politikai vonatkozásban. Szükséges folyamat, a gazdasági integrálódást hosszú távon gazdasági fellendülés követi, az életszint emelkedésével. A lokális, a helyi jellegű elemek: szülőföld, haza gazdasági, társadalmi, történelmi elemeinek (nyelv, kultúra, egyedi élmények stb.) összessége. A globális a lokális nem szünteti meg, hiszen a második az elsőnek a feltétele, miközben visszahat rá, ugyanis a globális a lokális részek kapcsolata, helyi jellegű fejlődés nélkül nincs mit integrálni.

Ebből kiindulva megállapítható, hogy létezik jó és rossz globalizáció, illetve lokalizáció. A jó lokalizáció a helyi értékek teremtését, fejlesztését, megőrzését feltételezi, a rossz pedig mindezek feladását. A jó globalizáció a helyi értékeket úgy tudja integrálni, hogy a lehető legkevesebb veszten belőle. Rossz az a globalizáció, amely homogenizál.

Radnóti Miklós Nem tudhatom című ódájában éppen a lokális értékeket: haza, egyéni élmények stb., állítja szembe a negatív globalizációt képviselő, az országot bombázó ellenség nézőpontjával.

A globalizáció-lokalizáció kulturális, irodalmi vetületét vizsgálva elkerülhetetlen az ezt hordozó nyelv kérdésének felvetése. Nyilvánvaló, hogy az angol nyelv térhódítása elősegíti a globalizációt, de nem szoríthatja ki a kisebb nyelveket, hiszen a történelmi múlt, az irodalom a nyelvben nyer kifejezést. Ezért a kiszorító jellegű törekvésnek ellenáll, jobbik esetben meg is erősödhet. A spanyolországi baszk, katalán nyelvet, kultúrát őrzők lokalizációs erejének következménye az a terv, melynek megfelelően négy hivatalos nyelvű felirattal látnák el a forgalomba hozandó pénzemet. A jó globalizáció nem hagyhatja figyelmen kívül, hogy az anyanyelvi teljesítmény minden intellektuális tevékenységben magasabb. De mind a regionalizmus, mind a globalizáció megköveteli, hogy minél több nyelvet beszéljünk.

Az irodalom, a költészet egyetemessé nem nyelvi egyneműsődéssel válik, az angolul írt japán, kínai stb. alkotók művei olyan mértékben sem válhatnak a japán, kínai irodalom részévé, mint Janus Pannoniusé a magyarnak. A reneszánsz latinul író költői az antik kultúra eszményítésénél támaszkodtak fel egy holt nyelvre, s tették azt a helyi értékteremtés egyete-

mes kifejezőjévé. Ennek ellenhatásaként kibontakozó anyanyelvű irodalmakban felerősödött a lokális jelleg, s az egyetemes értékek megsokszorozódtak.

A kis népek, a szórványban, kisebbségben élők irodalma, kultúrája a globalizációs folyamatban nagyobb kihívásnak vannak kitéve. A magyar nyelvterületen a legveszesebb helyzetű a szórvány, melynek sok közössége mond le ősi hagyományairól, nyelvéről. Beolvasztásokkal nem globalizáció, hanem homogenizálódás folyik, aminek a többségek legalább olyan vesztesei, mint az magyarság.

A XXI. század sajátossága sajnos nem az interneten száguldó lélek, hanem a haszonelvűség, az érdekszövetségek vírusainak özönlése és emberi kapcsolataink fertőzöttsége, ami ideig-óráig háttérbe szoríthatja az érzelmi világot, a költészetet, az emberi lelkiület legősibb megnyilvánulását. A környezetszennyeződés nem kémiai gondolatainkat, beférkőzik az intimitás pillanataiba, elszintelenült világunkból nemcsak a versek halnak ki. Am minden hatásra ellenhatásnak kell következnie, nem azért, hogy a költők verseket írjanak, hanem azért, hogy a költészet által újra láthatóvá váljék az ég. A gazdasági függőségen kívül vagy mellette, szólhatnánk a költészet és az olvasó közötti szakadék mélyülésének kommunikációs okairól, magyarán a közérthetőség hiányáról is. A költészet, általában a művészetek öntörvényű fejlődése koronként bizonyos új olvasói, illetve befogadói képzettséget feltételez. Ha arra gondolunk, hogy Csokonai korában külön poétikai osztályban tanították a költészet csínját-bínját, és ma már régóta az infor-

matika stb. osztályok mellett elvéve sem akad hasonló elnevezésű-rendeltetésű, s bár három éve képességefejlesztés képezi anyanyelvű oktatásunk alapelvét, ami messze nem elegendő a lemaradás behozatalára – talán valamelyes fogódzót kaphatunk az arányt tévesztő oktatás-politikai okok belátására is. Nem osztom a költészet (művészet) arisztokrata-kiváltság elméletét, mert a „szellem napvilága” bonyolult színképű ugyan, mégis egyedekre bontható.

Ami a magyar irodalom helyét, útját illeti a világirodalomban, nem a Nobel-díjas fasorok vagy virágágyások jelölik azt meg. Elfogadtatását viszont csak olyan költői, írói szaktudással, elhivatottsággal bír, a magyar irodalom, költészet legjavát világnyelvekre fordító látáshoz lehetőséget, mint amilyen szakavatottsággal ültették át magyarra a világirodalmat nagynevű fordítóink páratlan fordítás-irodalmunkban.

A globalizáció-lokalizáció kérdésköre tematikailag is a kezdetektől napjainkig íveli át költészetünket: Balassi Bálint a magyar reneszánsz hazafias és egyetemes világszemléletét testesíti meg, Vörösmarty Mihály Szózatának jalkiáltása a nemzethez és az emberiséghez szól, még felsorolni is képtelenség, de a nemzetelhalál veszélyétől napjaink globalizációs kihívásaiig volt, és lesz versben és magatartásban egyaránt pozitív válasza költésztünknek. Arról viszont, hogy a jó vagy a rossz globalizáció érvényesül, illetve, hogy melyik milyen mértékben, az emberiségen kívül az összmagyarság minden tagja külön-külön és együtt tehet csupán.

ESZTERÓ ISTVÁN

Nem félünk a farkastól avagy néhány szó a globalizációról

Folytatás az 1. oldalról

Ezzel viszont az esetek nagy többségében elveszít az egyetlen eszközt, anyanyelvét, amelynek révén művészetét kiteljesedhet, egyszerűvé és megismételhetetlenné válhat. Ráadásul csapdába kerül, mert bármelyik más nyelvet válassza is, egy másik nemzet (ön)kifejező eszközhöz kell folyamodnia, s lehet bármilyen magas fokú nyelvismerete, annak a másik nemzetnek a gondolkodásmódja, a világról alkotott képe – bár eltanulható – sosem válik vérvé. Gyökereitől, emberségének egyik felétől kell tehát megválnia azért, hogy mindenkinek szólhasson, ismertté válhasson.

De vajon számot tarthat-e igazi, elmélyült érdeklődésre az a mű, amely mindenkinek szól, tehát nem szól senkihez? Érdemes-e igényes olvasónak kézbe vennie egy olyan könyvet, amely lemond a legnagyobb kihívásról, arról, hogy megfektésre váró rejtejként kínálkozzék fel annak, aki kézbe veszi? Tévedés lenne azt hinni, hogy az információban korában a földgolyó különböző részein lakó emberek mindent tudnak már egymásról, hogy már csak az érdeklő őket, ami bennük közös (vagyis az általános emberi). Az olvasás attól válik szellemi kalanddá, hogy író és olvasó partnerként működik együtt annak a megfektetésében és megfogalmazásában, hogy mitől vagyunk mi, emberek, olyan sokféleképp és mégis oly hasonlóan. Ha egy műből hiányzik az a gesztus, hogy őszintén és hitelesen megszólítson egy szűkebb olvasótábor (nemzetet, társadalmi réteget, korosztályt stb.), túlságosan is könnyű olvasmánná (nevezhetjük akár McDonald's irodalomnak is) válik, mert témája egysíkú, pusztán általános emberi. És az emberi lényeg felfedezésének izgalmát a bonyolult formákkal való kísérletezés mesterként öncélúsága aligha pótolhatja.

Különösen így van ez Kelet-Európában, ahol az irodalomnak mindig is erősebb társadalmi szerep jutott, mint nyugaton, politikusabb volt, jobban áthatotta a közéleti szellem. Az írók, költők hittek az írott szó értékében, meggyőződésük volt, hogy műveikkel hatni tudnak a valóságra. Csak hogy a XIX. Század aktív romantikája és a nagy realisták pályájának lezárulása után kezdetét vette az a folyamat, amely a XX. századi irodalmat meghatározta. Nevezetesen az, hogy irodalom és élet fokozatosan eltávolodott egymástól, s a század végére a művészek egy része eljutott oda, hogy saját társadalmi-történelmi meghatározottságát figyelmen kívül hagyva egyetemes érvényű mondanivalót boncolgatott, vagy a legkorszerűbb művészi kifejezésmód keresése közben végleg eltávolodott mindattól, ami sajátosan nemzetinek tekinthető lehetne. De mert az emberi létezés általános, elvont formájában csak kevés lényegre vágó kérdést kínál fel az irodalomnak, és mert a kelet-európai lét meglehetősen sokféle sorsélmény megtapasztalását tette lehetővé az elmúlt fél évszázadban, íróink, költőink legjobbjai sohasem szakadtak el, vagy visszataláltak a lokalitás gazdag ihletforrásához. Kortárs irodalmunk nemcsak nekünk, hanem rólunk is szól, és nemegyszer megtartó erőként köszön vissza kaotikusnak tűnő jelenkori történelmünkben.

Nemrégiben Lázár Ervin azt nyilatkozta egy rádióinterjúban, hogy azért írt, mert ez segítette neki élni, és hozzáfűzte, hogy ha művei rajta kívül még néhány más emberen is segítettek, az külön örömet, művészi elégtételt jelent a számára. Aligha beszélhetünk tehát irodalmunk közösségi küldetésének megszűnéséről, bár kétség kívül átalakuláson ment át. De mindaddig, míg saját irodalmunk elsősorban nekünk szól, és van mondanivalója a számunkra, nincs különösebb félnivalónk a globalizációtól.

A téma manapság igen divatos, sokoldalúan és egyben sajátosan megközelíthető, érdekesítő, en, szórakoztatóan vagy éppen tudományos felhangokkal interpretálható. Engedjék meg nekünk, hogy mostani, rövid dolgozatunkban igyekezzünk minél inkább megszabadulni a skatulyáktól, a XXI. Századbéli okoskodástól, s csupán egy-két, számunkra fontosnak tűnő vezérelvet, irányvonalat említsünk meg és próbáljunk boncolgatni, természetesen a teljesség igénye nélkül, így kurtán-furcsán szubjektíve. Mert valójában mi is a „globális”? Egyszerűen fogalmazva: „az összefoglaló, átfogó, teljes, egészében tekintett, az egészre, a földre, a földkerekségre vonatkozó”. S ha mi költők vizsgáljuk a témát, mi más lehet az erre illő fogalom, mint a gondolat. Az az elsődlegesség, amelynek léte meghatározza a költészet egészét, s rajta keresztül, tértől és időtől, hittől és meggyőződéstől függetlenül hatást gyakorol. A gondolat születése, majd egyetemlegessé válása, mint a rész és az egész dialektikája, olyan természetes folyamat. S a globális gondolat hatása, érvényesülése közvetlen környezetében máris a lokalitást jelenti, vagyis helyi jellegű, helyi sajátosságot. A hatás és kölcsönhatás érvényesülése azonban nem csak mint filozófiai kategória, hanem mint költészeti érvényesülés is jelen van, midőn a helyben megélt tapasztalás általános érvényű gondolattá növekszik és költemény formájában globálissá válik. Ezt az általános érvényűséget bizonyítja a műfordítások nyomán megismerhető alkotások valóságos szerepe és értékrendje más-más társadalomban, egymástól akár homlok egyenest eltérő értékrendszerek között.

A gondolat és a cselekvés egysége

Ebből a kiindulási pontból vizsgálva külön érdekességet jelent a szórvány magyarság világban elfoglalt helye, s még inkább az anyaországtól távol lévő költők munkásságának termékei.

A nemzet, még ha egyes darabjai, elemei a történelmi idők zúrváraitban le is váltak az anyaországban élőkétől – mint egy keringő égitestről lefoszló meteoritok, amelyek azonban megmaradnak égi testnek – továbbra is részei a nemzetnek – csak így egyszerűen, lokálisan –, ugyanakkor beilleszkedve az emberiség gyűjtő-közösségébe, máris globálissá válnak, mint ahogyan a gyökerekből táplálkozó gondolat szárnyal a nagyvilágban. Ez a költészet hatalma.

Felmerülhet a kérdés, vajon mit ér, vagy ér-e egyáltalán valamit az a kezdeményezés, hogy a szórvány magyarság alkotóműhelyeinek képviselői a Magyarországon élő költőkkel együtt eltöltve néhány nappal és éjt, eszmét és gondolatot cseréljenek a „globalizáció és a lokalizáció a költészetben” témájáról. Mennyiben jelent globalitásra törekvést maga az összejövétel, amelyen nyolc ország 48 költője vett részt, a maga és szórvány magyarsága lokális problémáival, örömeivel, hatásaival és ellenhatásaival.

Bár a nemzetköziség-jelleg e rendezvény tekintetében egyesek által vitatható, mégis tudomásul kell vennünk és fel kell ismernünk azt, hogy a határon túl

élő magyar költőtársak, de még az ország másik területi egységében, régiójában alkotó résztvevőink is különböző gazdasági, szociális és kulturális életkörülményekből feladónak, más- és más lokális problémát dolgoznak fel műveikben, s átengedve a költészet szemüvegén vetik ezeket a gondolatokat közvetlen vagy közvetett módon papírra. Úgy vélem, a globalizáció egy költeménynek mégis kétféle módon lehet jellemzője. A már említett mód- a lokálisindítástól alkotott költemény, mint olyan globálissá válása mellett – egy közvetlenebben globalizációt érintő módja a poézisnek az átfogó, összetársadalmi, esetleg egész emberiséget, nem csupán társadalmi csoportokat, nemzeteket, hanem az embert, mint biológiai lényt érintő műalkotás, mely a gondolat szintjén természetesen a szubjektivitás szemüvegén keresztül realizálódik, mégis közvetlenül érvényesül egy nemzetek feletti szférában. Fontos megemlítenünk, hogy a globalizáció sem képzelhető el csupán teljes világot átfogó, mindenre kiterjedő folyamatként.

A globalizáció területileg, időbelileg a személyi és a tárgyi kört illetően, más és más fokozati szinteken jelenhet meg. Így tehát maga a tény, hogy 8 ország, 48 költője egy pár napig együtt gondolkodik, elszórakozik – bár anyanyelvük ugyanaz, talán felfogható egy globális törekvésnek, mely egy nagyobb körbe

vonva esetleg magasabb szintre is emelkedhet a közeljövőben. Globalizáció és az azzal elválaszthatatlanul összefonódó, a globalizáció előfeltételeként létező lokalizáció szelleme így nemcsak a már levezetett költészeti ív kapcsán (határok – gondolat – költemény – annak társadalmi fogatása) érvényesül, hanem azáltal a kezdeményezés által is, mely léteben példázta ezt a folyamatot – a területileg elszigetelten élő emberek közelítését, összefogását, egy magasabb szinten történő „közös nevezőre hozását” – és egyben tételezi is a pozitív célt, miszerint bármely szinten is valósul meg a már elkerülhetetlen egyes nemzetek társadalmi szegmenseit – így a kultúráit és benne az irodalmat is összefogó globalizáció, az, az egyes államok hazai specifikusainak megtartásával, azok nemzetközi kulturális örökségként való megőrzésével és közkinccsé tételével valósuljon meg, s kialakuljon egy nagy diverzitással lévő nem uniformizáló, de az egyes – részleteiben önálló egységeket – egy magasabb szinten integráló rendszer, melynek pozitívumaiból minden egység profitálhat.

Így hát a téma módfelett rövid boncolgatása nyomán általános érvényű konklúziót levonni botorság lenne, még inkább eszméileg megoldottnak, kibeszéltnak tekinteni, még akkor sem, ha közel egy héten keresztül több tucat értelmes, alkotó ember igyekezett megfektetni valóságát. Ezért hát ezt az eszmefuttatást befejezni most nem lehet, csak abbahagyni.

GÓG JÁNOS
GÓG LAURA

Drámák Erdélyben

Akik a *Látó* folyóirat rendszeres olvasói, megszokhatták, hogy az augusztus-szeptemberi összevont számban jóval hangsúlyosabb helyet foglal el a drámairodalmi rész, mint egyéb lapszámokban. Az idei 8-9-es szám azonban valami újat hoz a folyóirat történetében, hiszen eddig még sohasem fordult elő, hogy a lap teljes anyagának kilencven százaléka a dráma műfajához tartozó alkotások képezzék.

Az előzmények ismeretében ez nem okozott különösebb meglepetést. Ugyanis tavaly ősszel zárult le a *Látó* és a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata által meghirdetett ERDRAMIL drámapályázat, a nyertesek nevére idén tavasszal derült fény. Az első helyet Hátházi András nyerte el a *dilis Resner* című színművével; második lett Kiss Csaba *Hazatérés Dániába* című alkotása, a harmadik helyezést a Láng Zsolt által írt *Játék a kriptában* nyerte el. Kiss Csaba, bár Erdélyben született, Magyarországon él, ezért a díjat megkapta ugyan, de a vele járó pénzjutalmat a harmadik helyezett, a harmadik díjjal járó összeget a negyedik helyezett Kincses Elemér vehette át *Csatorna* című drámájáért.

A négy műről és az erdélyi magyar drámaíró fogalmáról Ungvári Zrínyi Ildikó írt tanulmányt. Ebben, összegezve az ERDRAMIL drámapályázat tanúságait, kitér arra, hogy amennyiben beszélhetünk erdélyi magyar drámáról, ezt csak úgy tehetjük, ha nem tévesztjük szem elől a művek tartalmi és formai változatosságát. A pályázatra érkezett művek egy-egyede történelmi dráma, egy-egyede népszínmű, egy-egyede szociográfiai stílusban felépülő szöveg, és akad közel egy tucat dráma, ami avantgarde formáival, vagy éppen posztmodern stílusjátékaival hívja fel magára a figyelmet.

A négy szöveg közül három történelmi tárgyú darabnak tekinthető; egészen más a helyzet a *Hazatérés Dániába* című színművel, amely a Hamlet továbbbírására tesz kísérletet. Persze egy ilyen szöveg esetében nem tekinthetünk el az eredetihez való viszonytól. Kiss Csaba arra törekszik, hogy kitöltse a Hamlet réseit, megmutassa az úgymond leplezetlen valóságát, ami sok helyen eltér a Shakespeare által leírtaktól.

A legérdekesebb a Korpusz nevű szereplő. Hamlet és Korpusz viszonya az, ami meghatározza a drámai cselekmény lezajlását, mint ahogy Shakespeare eredeti szövegében a Szellem és a dán királyfi közötti viszony az, amit a darab fő mozgatórugójának tekint a szakirodalom. Korpusz nem más, mint az idősebb Hamlet még hónapokkal a temetés után is élő teste, amit a figyelmetlen gyilkosok élve akarnak eltemetni; akit Horatio ment meg. Ugyanakkor ő a test, a romlandó hús jelképe, sőt talán még a shakespeare-i szöveg szimbóluma is.

Az apához és a testhez való viszony az, ami megmagyarázza Hamlet cselekvés-képtelenségét. Nehéz neki a királyi jelmez, a bosszúálló királyfi se alakítja sikeresen, az egérfogó jelenetet képtelen tisztességesen megrendezni. Hamlet fölösleges ember, aki nem tud szembeállni a test erkölcsével, amelyek a tiszta, egyenes beszédben nyilvánulnak meg. Úgy pusztul el (az ifjú Fortinbras egyik katonája szúrja le),

hogy nem volt képes egyetlen önálló cselekedetre, és korántsem távozik olyan egyértelműen pozitív hősként, mint a shakespeare-i szövegben.

A három Erdélyben élő szerző darabjai így vagy úgy de az erdélyi történelmet használják fel, mint nyersanyagot. Hatházi András *A dilis Resner*-ben a második világháború egy napját mutatja be az olvasónak egy erdélyi kisváros világán belül, Láng Zsolt a közelmúlt és a jelen történelmi eseményeivel szembeesíti szereplőit, Kincses Elemér a Duna csatornához deportáltak életének egy tragikus pillanatát villantja fel az olvasónak. De ezek a darabok nem kapcsolódnak közvetlenül az erdélyi drámaíró hagyományhoz (ezalatt elsősorban a hetvenes években létrejött színműveket értem), nem céljuk egy jellegzetesen erdélyi hang, azzal se próbálkoznak, hogy a kisebbségi lét gondjaira valamiféle megoldást találjanak. Egyik szöveg esetében sem érzékelhető egy jellegzetesen erdélyi írói alapállás. A téma azonban minden esetben erdélyi, vagy legalábbis erdélyi személyekhez kötődik (mint a Csatorna esetében). Szó sincs itt parabolikus szerkesztésről, transzilván szimbólumokról, a témaválasztás az, ami egyfajta erdélyiséget biztosít a szövegeknek.

A *dilis Resner* szereplői egy erdélyi kisváros lakói, előképek nem drámai művekben, sokkal inkább Karácsony Benő regényeiben fedezhetők fel. A második világháború végén a frontvonalba kerülő kispolgárok mind egy-egy embertípust képviselnek, mégis teljes (összetett) személyiségeként nyilvánulnak meg. A díjnyertes darabnak nem az érdekessége, hogy a címszereplőt úgy pusztul el, hogy se a halála előtt, se utána: a színpadon nem jelenik meg, sokkal inkább az: egy egészen újszerű bohócfigurát hoz be, amit eddig csupán néhány akciófilmben láthattunk: a gyilkos bohóc alakját. A két örökké poénkodó és a többieket kinevető mézáróselegény okozza Bede Klári halálát. Ez a két hirtelen megjelenő és gyorsan eltűnő ördögi bohóc és az általuk előidézett események a mrozek-i abszurd felé viszik Hatházi színművét.

Láng Zsolt darabja mintha az epheszoszi hétalvók történetének egy modern változatát adná, erdélyi változatban. Itt a szereplők hangsúlyozottan erdélyiek, a helyszín is behatárolható. Az egy kriptá mélyén játszódó darab inkább epikusabb stílusban íródott, amit a behatárolt mozgáster és a sötétség is magyaráz. A szereplők egymással, saját emlékeikkel viaskodnak, a múlttal, amit képtelenek feldolgozni és a jellel, amire nem találnak igazi megoldást. Az előbbieket figyelembe véve, Láng Zsolt darabja veti föl a legtöbb erdélyi magyar életkérdést. Megoldást nem ad, csak az alvó szereplőket mutatja meg az olvasónak.

Kincses Elemér darabja kötődik leginkább a történelmi múlthoz, mégis ez az a darab, ami szinte már tragédiaként működik. Ez az a darab, ami talán a leghatározottabban nyúl az emberi kapcsolatok mélyrétegeihez.

A négy darab érdeme, hogy mindegyik színpadképes, jól felépített jelenetekkel, finoman kidolgozott szereplőkkel örvendeztetni meg az olvasót, ami talán nem is annyira meglepő, hiszen az első helyezettet színészként, a másik három szerzőt, pedig drámaíróként ismerheti az erdélyi közönség.

KARÁCSONYI ZSOLT

Szőke Mária Magdolna

Tűlevelek

(folytatás)
2018

Lisszabontól Nagyváradig

(őrnagy kuplé)

visszaforodul talán az óramutató és a megbocsátást vajon hol lelem vezeklésben ezer világ omolt és épült harc vér szó és szerelem lidércclángként rohanok tovább a megapoliszokban angyalok nyomát követem s e modern köveken idegen test lesz minden sikolyom (- elnézést mondtam okosan én akkor valahol vár rám egy Idegen ó dehogyan ismerem de minden idegem a vilájáró kiscica szemem most odavon tudom okosnak tűnik szövegem de fáradt vagyok s e nem is szerelem uraim tisztelt kollegák lehet érdekesebb e bús káosz felett) Őrnagy úr ne haragudjon még félek ki csodák Isten kegyelméből élek kit nem simogattak csak bilincsbe vertek kit szabadon szeretni sosem mertek Őrnagy úr fogja hát hideg kezem s ne tagadja hogy tán örül nekem jó most Önnél a talpigtyükör hallgat Tükörszágban nem ülnek lakodalmat talán hazudik talán... nem is tudom de csókoljon hát most agyon s nagyon Őrnagy úr nem ígérhetek szerelmet a sebesültnek nem adhatunk kegyelmet hisz jók vagyunk s a redőny eltakar ma nincs líra csak csendes diadal és úri nő tán nem szeret ily dórén félig letépett csipkék közt pórén a pornófilmek korszaka lejárt Őrnagy ne játszunk ma még orgiát csókoljon úgy hogy lélegzete legyen lélegzet ezer kifulladt félelmen tudom hazudik s elmúlunk nekünk ha felöltözünk s ismét Nagy Emberek leszünk (...) (a Duna felett neoneológömbökön elszállt a múlt ki életben maradt sok halált megtanult itt haldokoltam vagy csak félve éltem gyertya voltam és véka alatt égtem és nem emlékszem oly sok semmire vezess magamhoz vissza embernek Istene) Őrnagy úr ön kedves hogy jön velem hisz látja szememben ezeregy félelem hősök bátorsága mi szánalmas lételem karonfogva korzózn talán a Sztűx egyik vagy másik oldalán és keze mivel megfogta kezem Őrnagy úr most tényleg jó nekem és örült vágya látja már nem riaszt karjai között nem olcsó vigaszt csak szabad rablásom álmait remélem karjába zár vagy kiszívja a lelkem örült diákként szeretni... nos sejtem ön nem matyó a falvédőről de ne írjon láttelelet nőről egyszer hiszem én is merem megkívánni de Őrnagy érdemes-e arra várni mi orosz rulett: élet vagy halál mit sebzett tündér látja nem talál?

utóirat:
nem kérdezem, hogy holnap merre megy a mese kódolt: csikorgó üveghegy min innen és túl szép kobold vagyok ha ön nem harap úgy én sem harapok a farkasok lám homályt párzanak a harctéren úgyszincsenek szavak s én csak a holdra vonítom vadul ha győzők úgy is veszték Őrnagy úr

ÁGHEGY

Megjelent az Ághegy, a svédországi magyar irodalmi és művészeti lapfolyam 2. száma, benne, többek között, Sulyok Vincze, Gulyás Miklós, Tar Károly, Hegedűs Zsolt, Neufeld Róbert, Csikszögödi Szabó Zoltán, M. Veress Mária, Kovács katáng Ferenc, Solymossy Péter írásai.

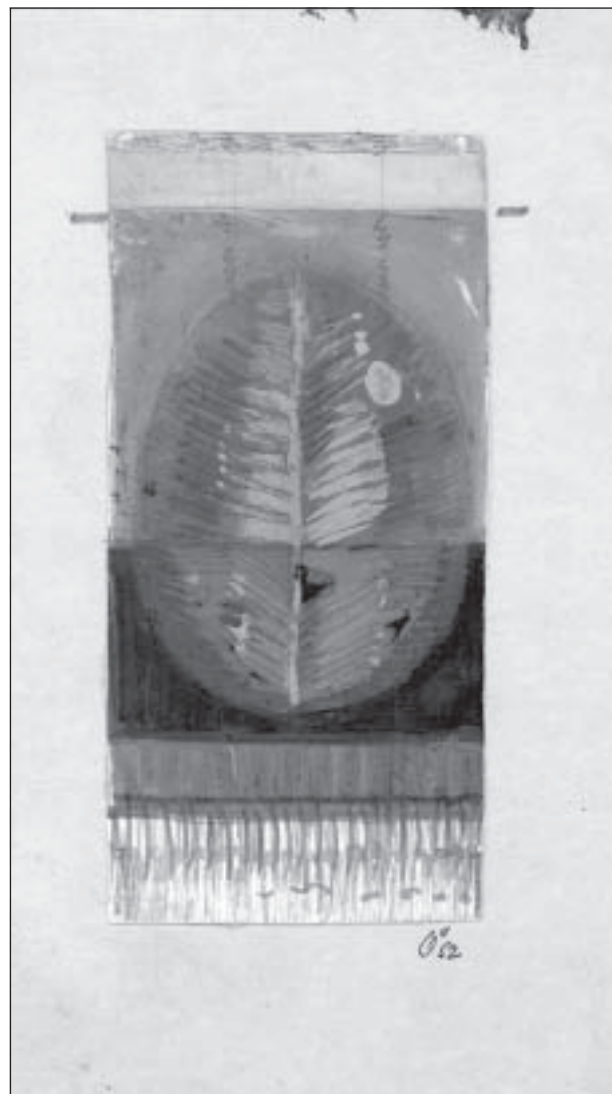
„Most, amikor a harmadik számhoz gyűjtjük az anyagot, bizakodva hisszük, hogy a skandináv magyar alkotók sokféleségét összebékítve olyan műhelyt teremtettünk, amelynek munkájában minden, az összefogást komolyan, anyagi haszonlesés és kivagyiskodás nélkül gondoló, a közösség érdekeit mindennél előbb valónak tekintő igaz ember kedvét leli. Nem takargathatjuk, hogy csupán Svédországban két olyan irodalmi kezdeményezés van, amely nem egyesíteni akarja erőnket, hanem megosztani. Az Ághegy célkitűzéseihöz híven, nyitott közöség, éppen ezért jó évvel ezelőtt felkért mindenkit az együttműködésre, az elzárkózóknak felajánlotta lapunk vezető szerkesztői, sőt főszerkesztői munkakörét is, de ezt nem fogadták el.

Valószínűleg azért, mert a négy esztendeje megjelenő Magyar Ligethez hasonlóan, az Ághegynek sincs anyagi támogatója, és még az erkölcsi támogatásáról sem biztosította - Magyarország stockholmi nagykövetségén kívül - soha senki.

Az Ághegy mégis él, mert élni akar. Mert a skandináv földön élő nagyszámú, különféle irodalmi és művészeti ágakban tevékenykedő magyar alkotóknak szükségük van erre az alkotóműhelyre, szükségük van valamiféle szervezethez, nem az elkülönülés, hanem a jobb kapcsolattartás, és hídszerpük erősítése végett.

Az, hogy az Ághegy – az elkövetkező esztendőben esedékes könyv alakban való megjelenése előtt – jelen van a világhálón a Magyar Emberjogi Alapítványnak, személy szerint budapesti képviselőjének Kott Ferencnek köszönhető. Az Ághegy jövője így hát elkezdődött – írja Tar Károly szerkesztő.

A lap a www.hhrf-org/aghegy/aghegy2/aghegy2.zip honlapon olvasható.

Balázs Imre József

Ahogy szétesik

Nem látod őt többé.
Lassan kopik el a kép, haját
még látod, szemét már nem,
lassan szétesik az arc,
s a mozdulat, ahogy fejét
feléd fordítja, és végre mosolyog,
egyetlenegyszer, s nem kapja el szemét.
Nem kell egy hét, s már csak
unalmas történetre futja róla.
Bele se fogsz, salakanyagokba göngyölöd,
elásod, beülteted majd helyét
mentával, kakukkfűvel,
ott hulljon szét darabokra,
utoljára maradjon a mosoly,
előbb egészben, azután félig,
téli mosoly, nehéz elföldelni.

Venyige válasza Tatjának

Levél tapad az ablakomra,
jár a vihar odakinn,
mégért arcomba borítja –
kering a vénák útjain.
Lám, itt ülök a zord időknél tatján,
mégis csöndet szegődtenék mára
társamul; érzékeny üzeneted, Tatján,
erős redőny a szobám ablakára.
A csenből sörök rajzanak elő,
s most mindegyiket nevének nevezem;
hová lett a barna Ursus,
s az érzéki csiki szöke,
váratlan Stellák és Hopfenek,
a puritán Schlossgolds esték,
jazz-zenére csúzó Silvák, Bergenek?
A sör sorsa az enyészet, barátom,
s az estéké a fények újragyulladásá.
Redőnyöm mögül kilesve látom:
sörtőcsákat kerüiget egy férfi,
megy haza, indul az éjszakába.

Pályázati felhívás

Kiíró: Alföld Művészeti, Kulturális és Sport Egyesület, valamint az ALFÖLD Kormánybiztosság
Pályázat címe: „Szép vagy Alföld, legalább nekem szép...”
nemzetközi vers- és novellairó pályázat
Pályázhatnak: hivatásos és műkedvelő írók, költők
Beküldési határidő: 2002. december 10.
(Cím: Alföld Egyesület 6640. Csongrád, Szép u. 12.)
A pályázat célja: Ösztönözni az irodalommal foglalkozó alkotókat az Alföld szépségeinek megismerésére és kifejezésére
A pályázat követelményei:
Egy pályázó legfeljebb versből három, novellából kettő – korábban még nem publikált – alkotást adhat be két-két példányban, jelígyével ellátva. Zárt borítékban mellékelni kell a pályázó nevét, személyi adatait és címét. (Kérünk megcímzett és bélyeggel ellátott borítékot is mellékelni a viszontértékesítés érdekében. Külföldön élőktől nem kérünk!)

Lapszámunk szerzői

Anavi Ádám – 1909-ben született Tordán, költő, színművész, 1928 óta publikál hazai lapokban, jelenleg Temesváron él. Első verseskötete Hess, szegénység címmel 1944-ben jelent meg, a legutóbbi pedig 1999-ben A sanda mézáró szemével, avagy Napoleon poloskája címmel. Színdarabjait itthon és külföldön egyaránt sikerrel játszották.
Balázs Imre József – 1976-ban született Székelyudvarhelyen. Költő, kritikus, a Korunk szerkesztője. Kötetei: Ismét másnap (vers, Marosvásárhely, Mentor, 1998), A nonszalansz esélye (kritikák, tanulmányok, Kolozsvár, Komp-Press, 2001), A Dél-Párizs nyárikert (vers, Budapest, JAK-Kijárat, 2001).
Benő Attila – 1968-ban született Marosvásárhelyen, költő, a Babeş-Bolyai Egyetem Magyar nyelvi tanszékének adjunktusa, jelenleg Kolozsváron él. Kötetei: Csonkailtka (1995, Kriterion), Visszatérítés (1997, Mentor).
Brauch Magda – 1937-ben született Temesváron, nyelvész, verselemző, sajtómunkatárs, az Anyanyelv-ápolók Erdélyi Szövetségének, az Anyanyelv-ápolók Magyarországi Szövetségének tagja, jelenleg Aradon él. Kötetei: Tanulmányok a magyar impresszionista stílusról (társzerk., 1976), A nominális szerkesztés módja a magyar impresszionista szépirodalomban (1979), Magyarról magyarra (2001).
Csordás Gábor – 1950-ben született Pécsen, író, költő, műfordító, a pécsi Jelenkor Kiadó igazgatója. Kötetei: A nevelő nevelése (versek, 1980), Kuplé az előcsarnokban (versek, 1984), Javítások rontások (versek, 2002).
Eszteró István – 1941-ben született Végváron, tanár, költő, Temesváron él. Kötete: Úveges (versek, 1983), valamint a Lépcsők antológia-sorozatban.

Mikes Tanulmányi Napok

A Hollandiai Mikes Kelemen Kör 2002. augusztus 29. és szeptember 1. között Elspeetben, Hollandiában tartotta meg hagyományos évi Tanulmányi Napjait, ez évben – 1959 óta sorrendben – a 43-at. A Tanulmányi Napok témája „Európa” volt, a következő címmel: Hogyan látjuk egymást – látjuk-e egymást (Közép-Európában)?

Európa kaleidoszkópikus egész. Egységre törekszik, de ellentétekkel teljes. Közép-Európában különösen is világos ez. Ismernünk kell egymást és el kell fogadnunk egymást. Ez Európa leckeje mindenki számára napjainkban. Az elhangzott előadásokban és az azokat követő eszmecsereken ezen alapgondolatnak szentelt figyelmet a 15 országból összegyűlt közel 100 résztvevő.

A Tanulmányi Napok keretében Kibédi Varga Áron előadása alapján a Kör „Magyar Irodalmi Figyelő” irodalmi díját Mózes Attilának (Ko-

lozsvár) ítélte oda. A díjról diploma és emlékérem tanúskodik.

A Mikes International szerkesztői és kiadói tevékenységeiről Farkas Flórián számolt be. Tavaly, 2001. szeptember 8-án, a Kör 50 éves fennállása alkalmából indult meg ez a munka a Mikes International Alapítvány keretében. Ennek egyik tevékenysége az ezen név alatt három havonként megjelenő elektronikus folyóirat (http://www.federatio.org/mikes_per.html) szerkesztése és kiadása, amelyben – a Hollandiai Mikes Kelemen Kör szellemében – irodalmi, történelmi, filozófiai, közgazdasági stb. cikkek jelennek meg.

Olvasóközönsége az egész világon jelen van, Ausztráliában éppen úgy mint Ázsiában, Észak- és Dél-Amerikában, Európa minden országában s azon belül természetesen különösen a Kárpát-medencében. Ez év augusz-

tusában megindították az elektronikus könyvkiadást is „Bibliotheca Mikes International” név alatt (http://www.federatio.org/mikes_bibl.html). Eddig négy kötet került kiadásra: Málnási Bartók György filozófiatörténete két kötetben és szintén az ő tollából „A filozófia lényege”, továbbá Farkas Flóriántól a „Creating the Balance between Central Management and Local Autonomy in a Global IT Services Company”
A Hollandiai Mikes Kelemen Kör Hollandiában tanuló magyar egyetemi hallgatók alapították 1951-ben Utrechtben. A Kör évenkénti Tanulmányi Napjait 1959 óta rendezi meg. Ezen a magyar szellemi élet számos jeles képviselője részvételével egy-egy a magyarságot (is) érintő kérdéssel cserélnek eszmét a sok országból összegyűlt jelenlevők.

A Kör Hollandiában havonta rendez tudományos és irodalmi előadásokat, rendszerint a vianeni Magyar Otthonban.

Kétségbeesett emberek

Bálint Tibor írásművészetét elsősorban a Zokogó majom című nagyszerű regényből ismeri az olvasó, a nagy élményt ennek a műnek az újra- meg újraolvasása nyújtja a számára, s talán kevesebb figyelmet szentelt a szerző élete során megjelent rövidebb írásainak. Pedig, a viszonylag korán elhunyt író már az ötvenes évek második felében feltűnt sajátos nyelvi erejű karcolatokkal, novellákkal, s Bajor Andor már akkor „nagy fölfedezésekre, álmélkodtató csodákra” tartja képesnek. Ez a jóslat hamarosan be is igazolódik, amint azt a közelmúltban megjelent posztumusz válogatott novelláinak kötete (Könyörgés kétségbeesés ellen. Csíkszereda, 2002) bizonyítja.

Elbeszéléseinek hőseit talán leginkább Kosztolányi novelláinak szereplőjéhez lehetne hasonlítani, bár más történelmi és társadalmi körülmények között élnek. A hasonlóság abban keresendő, hogy ezek a „hősök” csak a szépirodalom sajátos kifejezése szerint azok, a valóságban minden hősiességtől nagyon is távol álló kisemberek, néha a nagyváros (ha a szerző szülővárosát, Kolozsvárt annak tekintjük) elestetjé, néha csupán fásult, közönyös, céltalan kisemberek, akik nem tudnak megbékélni sem a világgal, sem önmagukkal. Kétségbeesett emberek ők, és még kétségbeesettebb, hogy akár tipikusnak is tekinthetők abban a világban, amelyben élnek. Jóllehet a szerző egyik írása után sem tűnteti fel a keletkezés időpontját, a cselekményből könnyen lehet a történelmi korszakra következtetni. Eszerint két kulcsnovella kivételével, amelyek Gheorghiu dej utolsó napjait és Ceauşescu hatalomátvételre készülődését mutatják be (Piros hajnal hasada, égi madár retene és Új fárao születése), a kötet valamennyi darabja az utóbbi 20-25

évben keletkezett. A rendszerváltás – a novellák cselekményének tanúsága szerint – nem hozott lényeges változást, még kevésbé javulást a kisember életében, sőt a fiatalok kíváncsi, a „hátrahagyott” szülők, öregek elesettsége, a nemzedékek közötti szakadék elmélyülése, a hajléktalanság megannyi újabb jelenség az utóbbi évtizedben lejátszódó írásokban (Egyszer mindenkit szólítanak, Halálraítéltek olimpiája, A meszesgödör madártávtól, Ebéd a forró égőn). Egyébként a két említett, politikai indíttatású kulcsnovella kivételével valamennyi írás az ismeretlen kisemberek hétköznapijaiban lejátszódó, életszagú dráma, úgy is mondhatnók: egy darab élet.

Bálint Tibor novellahősei általában nem élnek olyan lumpen környezetben, mint a Zokogó majom szereplői, csak egy beszűkült, cél és perspektíva nélküli világban, amelyet a kicsinyesség, a bosszúvágy jellem, mivel egyesek – valós vagy álproblémáik miatt – csak önmagukat emésztik. Az eredmény ugyanaz: súlyos betegség, idegbaj, halál. Némely írásban a végkifejlet elmarad, de a helyzet kilátástalansága miatt a tragédia így is sejthető (Buzdítás föltámadásra, Egyszer mindenkit szólítanak).

Sötét tónusú kis remekművet vehet kezébe az olvasó, ám ezek a történetek a való életéről, esendő emberekről szólnak, kristálytisza egyszerűséggel, végtelen megértéssel, empátiával. Korunk egyre súlyosbodó betegsége, a közöny, az elidegenedés juttatta ilyen sorsra a novellahősöket, akik valahol nagyon ismerősök, hiszen nap mint nap találkozunk, együtt élünk velük (netán néha magunkra ismerünk egyik-másik szituációban?), s így olvasásuk közben olyan feszültséget élünk át, amelyet csak az íráskor végén érzett katarzis képes feloldani.

A szerző felidéz az otthon, a szülőföld harangzúgását, mint az egyetlen vigaszt és kapaszkodót ebben a tudathasadós világban. „A szülőföld az a város, ahol egyszer én is harangoztam a Szent Mihály templom tornyában” – írja bevezető vallomásában –, „és úgy illenek, hogy minden itt lakó egyszer harangozzon ebben a városban.”

BRAUCH MAGDA

A pályázat elbírálása:

A pályázatokat ismert költőből, íróból, irodalomtörténészből álló zsűri értékeli és a kiíró szervezet vezetésével közösen dönt a pályadíjak és különdíjak odaítéléséről.

Pályadíjak:

Az első díjasok a díj mellett megjelenési lehetőséget kapnak a 2003. évi „Üzenet társainak” c. irodalmi Antológiában, a 2. és 3. helyezettek kiválasztott munkái pedig megjelennek a „Föveny” Irodalmi folyóirat 2003. I. félévi számának egyikében. (A pályázat sikerétől függően lehetségessé válhat egy önálló, gyűjteményes kötet kiadása is.)

A pályázat eredményhirdetésére és díjkiosztására 2003. január 19-én (vasárnap) 17 órai kezdettel, a Csongrádi Múvelődési Központ Magyar Király dísztermében kerül sor.

Alföld Művészeti, Kulturális és Sport Egyesület
6640 Csongrád, Kolozsvári u. 6 (Levél cím: 6640 Csongrád, Szép u. 12.)
Tel/fax.: 63/483-374 (06-20/9 148-906)
Információ: E-mail: raszter@csongrad.hu

Góg János – 1951-ben született Csongrádon, költő, Juhász Gyula-díjas, Alkotói-díjas, a Magyar Kultúra Lovagja, A Magyar Írók Nemzetközi Szövetsége Dél-magyarországi vezetője, a Föveny folyóirat szerkesztője. Megjelent kötetek: Történelem vallató (esszék) Virágok (versek) Álom (novellák) Kollázs (versek) Ujjlenyomatok (versek) Magánügyek (novellák) Napfogyatkozás (mese).

Góg Laura a Szegedi Egyetem IV. éves jogász hallgatója.

Hegedűs Zsolt – Svédországban élő magyar író, aki „Zitanéni” álnéven közöl.

Hegyri Réka – 1976-ban született Brassóban, Kolozsváron végzett teatrológiát, a Zsöllye folyóirat állandó munkatársa.

Hevesi József, (Hevesi Mónár-), szül. 1948-ban Aradon, közösségszerző, közíró, költő, jelenleg orvos Nagyzerinden. (Onarckép, antológia 1982)

Karácsonyi Zsolt – 1977-ben született Aradon, költő, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem teatrológiai szakának végzős hallgatója. Kötete: Téli hadjárat (versek, 2001).

Lászlóffy Csaba – 1939-ben született Tordán, költő, író, műfordító, számos vers, próza és drámakötete jelent meg, jelenleg Kolozsváron él.

Pongrácz P. Mária – 1941-ben született Székelyudvarhelyen, író, újságíró, jelenleg Temesváron él. Kötetei: Gozdsu Elek (1969), Búcsú a szigetektől (1976), A kőfaragó patak (1980) Havak küszöbén (1981), A Parnasszus öleiben (1983), Az elfűrészelt árnyék (1987), valamint több fordításkötet.

Ruja Ildikó – 1966-ban született Aradon, tanár, a Csiky Iskolacsoportban.
Szöke Mária Magdolna – 1970-ben született Nagyváradon, író, költő, újságíró, jelenleg szülővárosában él. Kötetei: Ezeregy Pokol (regény, 1992), Fekete Madonna (versek, 1999), Misszióban Vadkeleten (riportok, 2000), Magdolna igék (versek, 2000).

